

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií

Bakalářská práce

**Zhodnocení fiskální politiky Řecka v období dluhové
krize**

Marek Zelenka

© 2023 ČZU v Praze

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Marek Zelenka

Podnikání a administrativa

Název práce

Zhodnocení fiskální politiky Řecka v období dluhové krize

Název anglicky

Evaluation of fiscal policy during the Greek government-debt crisis

Cíle práce

Cílem bakalářské práce je zhodnotit fiskální politiku Řecka v období Řecké dluhové krize v letech 2009-2018 a zhodnotit její dopady na vybrané makroekonomické ukazatele. Pro splnění tohoto cíle je nutné popsat fiskální politiku, její druhy, nástroje a cíle. Fiskální politika je součástí hospodářské politiky státu, která je v práci také přiblížena. Dalším dílčím cílem je vysvětlení a přiblížení ekonomických ukazatelů, které jsou důležité pro hodnocení účinnosti fiskální politiky. Posledním parciálním cílem je zhodnocení vlivů fiskální politiky v letech 2009-2018 sledováním vývoje konkrétních ekonomických ukazatelů.

Metodika

Pro vypracování bakalářské práce budou využity knižní publikace, odborné články a statistické databáze dostupné na internetu. Na základě sběru informací z uvedených zdrojů bude vypracována teoretická část, která bude přibližovat téma fiskální politiky. V praktické části bude na základě analýzy ekonomických ukazatelů zhodnocen vývoj ekonomiky v souvislosti s opatřeními fiskální politiky. Pro lepší přehlednost budou data zobrazena v grafech a tabulkách.

Doporučený rozsah práce

30 – 40

Klíčová slova

Fiskální politika, hrubý domácí produkt, hospodářská politika, krize, Řecko, státní dluh, vývoj ukazatelů

Doporučené zdroje informací

BRČÁK, J. – SEKERKA, B. *Makroekonomie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. ISBN 978-80-7380-245-5.

IZÁK, V. – VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE. *Fiskální politika*. Praha: Oeconomica, 2008. ISBN 978-80-245-0976-1.

MALÝ, M. – ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE. KATEDRA EKONOMIKY. *Hospodářská politika*. V Praze: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta, katedra ekonomiky, 2021. ISBN 978-80-213-3083-2.

MANKIW, N. G. *Principles of economics*. 8th ed. Mason, OH: CENGAGE Learning Custom Publishing, 2016. ISBN 978-1305585126.

OZTURK, Serdar a Ali SOZDEMIR. Effects of Global Financial Crisis on Greece Economy. *Procedia Economics and Finance* [online]. 2015, 23, 568-575 [cit. 2022-04-27]. ISSN 22125671. Dostupné z: doi:10.1016/S2212-5671(15)00441-4

Předběžný termín obhajoby

2022/23 LS – PEF

Vedoucí práce

Ing. David Křížek, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra ekonomických teorií

Elektronicky schváleno dne 18. 8. 2022

doc. PhDr. Ing. Lucie Severová, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 27. 10. 2022

doc. Ing. Tomáš Šubrt, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 13. 02. 2023

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Zhodnocení fiskální politiky Řecka v období dluhové krize" jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autor uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 15. 02. 2023

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval Ing. Davidu Křížkovi, Ph.D. za odborné vedení, vstřícný přístup, a rady při zpracování této bakalářské práce.

Zhodnocení fiskální politiky Řecka v období dluhové krize

Abstrakt

Bakalářská práce se zaměřuje na vývoj ekonomiky Řecké republiky v důsledku fiskálních opatření řecké vlády v průběhu krizového období, konkrétně tedy v letech 2008-2019. Úvodem teoretické části je přiblíženo téma hospodářské politiky – její cíle, nositelé, a nástroje, které jsou v rámci této politiky využívány. Podobně je v následující části rozebrána i politika fiskální, jejíž nástroje jsou interpretovány v modelu IS-LM. Dále je v této části objasněna problematika státního rozpočtu, včetně pojmů jako saldo, přebytek a deficit, a také státní a veřejný dluh. V rámci poslední části této kapitoly jsou vysvětleny základní makroekonomické ukazatele, které slouží k měření výkonu ekonomiky státu. Těmito ukazateli je hrubý domácí produkt, inflace, nezaměstnanost a platební bilance.

Na tyto teoretické poznatky navazuje analytická část, v jejíž rámci jsou sledovány výše zmíněné makroekonomické ukazatele Řecké republiky v krizovém období, ve kterém vláda realizovala restriktivní fiskální politiku. Každý z ukazatelů je individuálně analyzován v intervalu časové řady určeném v cíli práce. Poslední kapitola analytické části se zaměřuje na vývoj salda státního rozpočtu a státního dluhu Řecka v krizovém období.

Mezi následky restriktivní fiskální politiky patří pokles nominálního hrubého domácího produktu v průběhu sledované časové řady zhruba o 26 %, výskyt deflace, a také velmi vysoké hodnoty míry nezaměstnanosti. Opakované deficity státního rozpočtu společně s nedostatečnou privatizací a neefektivním výběrem daní měly za následek vysoký státní dluh, který na konci sledovaného období dosahoval hodnoty 213 % z HDP.

Klíčová slova: Fiskální politika, hrubý domácí produkt, hospodářská politika, krize, Řecko, státní dluh, vývoj ukazatelů

Evaluation of fiscal policy during the Greek government-debt crisis

Abstract

Bachelor thesis is focused on the development of Greek economy in the context of fiscal policy measures throughout crisis period, specifically between years 2008-2019. The introduction of the theoretical part is dedicated to state economic policy - its goals, administrators and tools that are used to achieve set goals. Following chapter of this part serves the purpose of describing fiscal policy, while using an IS-LM model to describe its tools and goals. This part also defines the state budget, including terms like net borrowing/lending, and public/government debt. Theoretical part is then concluded by the evaluation of basic macroeconomic indicators that are used to measure the economy, such as gross national product, inflation, unemployment, and balance of payments.

These macroeconomic indicators are then evaluated in the analytical part in the context of restrictive fiscal policy administered by Government of Greece. Each indicator is evaluated individually in the period specified within the goals of this thesis. Last chapter of this part is focused on the development of Greece state budget and government debt within the crisis period.

One of the main consequences of restrictive fiscal policy is a 26 % decrease in gross domestic product of Greece. Other consequences include deflation as well as very high unemployment rates. Thoughtless fiscal policy measures along with insufficient privatisation and ineffective tax collection measures led to a high central government debt, that reached 213 % of GDP at the end of the evaluated period.

Keywords: Fiscal policy, gross domestic product, economic policy, crisis, Greece, government debt, progression of indicators

Obsah

1 Úvod.....	11
Cíl práce a metodika.....	12
1.1 Cíl práce	12
1.2 Metodika	12
2 Teoretická východiska	13
2.1 Hospodářská politika.....	13
2.1.1 Cíle hospodářské politiky	13
2.1.2 Nositelé hospodářské politiky.....	14
2.1.3 Nástroje hospodářské politiky	15
2.2 Fiskální politika.....	16
2.2.1 Funkce a cíle fiskální politiky.....	16
2.2.2 Nástroje fiskální politiky	17
2.2.2.1 Diskreční opatření	17
2.2.2.2 Vestavěné stabilizátory.....	17
2.2.3 Fiskální politika v modelu IS-LM	18
2.3 Státní rozpočet.....	20
2.3.1 Příjmy státního rozpočtu.....	20
2.3.2 Výdaje státního rozpočtu	21
2.3.3 Deficit státního rozpočtu.....	21
2.3.3.1 Cyklický deficit	22
2.3.3.2 Strukturální deficit.....	22
2.3.4 Státní a veřejný dluh	23
2.4 Makroekonomické ukazatele	24
2.4.1 Hrubý domácí produkt.....	25
2.4.2 Inflace	26
2.4.3 Nezaměstnanost	28
2.4.4 Platební bilance.....	29
3 Vlastní práce	32
3.1 Popis Řecké krize	32
3.2 Vývoj makroekonomických ukazatelů.....	34
3.2.1 Hrubý domácí produkt.....	34
3.2.2 Inflace	37
3.2.3 Nezaměstnanost	40
3.2.4 Platební bilance.....	43
3.3 Vývoj salda státního rozpočtu.....	45

4	Výsledky a diskuse	49
5	Závěr.....	52
6	Seznam použitých zdrojů.....	54
7	Seznam obrázků, tabulek, grafů a zkratk	58
7.1	Seznam obrázků	58
7.2	Seznam rovnic	58
7.3	Seznam tabulek.....	58
7.4	Seznam grafů.....	58
7.5	Seznam použitých zkratk.....	58

1 Úvod

Řecká republika patří mezi země s bohatou a různorodou historií, které se významně podílely na tvorbě světa v podobě, v jaké ho známe dnes. Vstupem do Evropské unie v roce 1981 potvrdilo řecké vedení touhu k vzájemné spolupráci na evropském kontinentu, a potvrzením Kodaňských kritérií zároveň stvrdilo institucionální stabilitu, demokracii, fungující tržní hospodářství a schopnost dostát svým závazkům. Přijetím eura v roce 2001 podniklo Řecko další krok pro ekonomickou stabilitu, ulehčení zahraničního obchodu, a celkově pohodlnější propojení se stále rozvíjejícím se evropským trhem.

V roce 2004 se dokonce Řecko rozhodlo hostit letní olympijské hry. Tato forma kongresního cestovního ruchu přislíbila zvýšení atraktivity hlavního města, nicméně finanční náklady vynaložené na uskutečnění této akce přesahovaly osm miliard eur. Výstavba olympijské vesnice zároveň pozastavila bytové projekty města, a mnoho objektů vystavených exkluzivně pro tuto jednorázovou akci zůstalo do dnešní doby zcela nevyužíváno.

S příchodem globální krize v roce 2008 bylo zjištěno, že finance řeckého státu se pohybovaly na horší úrovni, než bylo známo. Odhaleny byly také velké deficity státního rozpočtu, vysoké dluhy, a nestabilní struktura politického systému. S těmito zjištěními začala okamžitě upadat důvěra v udržitelnost řecké ekonomiky, a Řecko se dostalo do ekonomické recese. Evropská unie společně s Evropskou centrální bankou a Mezinárodním měnovým fondem sestavila plán na záchranu řecké ekonomiky, obsahující tři záchranné balíčky v podobě finančních injekcí, zatímco řecká vláda aplikovala úsporné balíčky za účelem snížení deficitů státního rozpočtu.

Sestavování státního rozpočtu je jedním z hlavních nástrojů fiskální politiky, která společně s politikou monetární tvoří hospodářskou politiku státu. Monetární politiku v Řecku vykonává Evropská centrální banka, která své úrokové sazby stanovuje pro celou eurozónu, zatímco fiskální politiku vykonává řecká vláda. Fiskální politika se dělí na expanzivní a restriktivní, a před nástupem krize v roce 2008 převažovala v Řecku právě politika expanzivní v podobě zvyšování vládních výdajů (bez ohledu na nedostatečné příjmy státního rozpočtu). Nicméně s příchodem dluhové krize neměla vláda jinou možnost než vykonávat restriktivní fiskální politiku. Efekty této restriktivní politiky na řeckou ekonomiku jsou zkoumány v analytické části této bakalářské práce.

Cíl práce a metodika

1.1 Cíl práce

Cílem bakalářské práce je zhodnotit fiskální politiku Řecka v období Řecké dluhové krize v letech 2008-2019 a vyhodnotit její dopady na vybrané makroekonomické ukazatele. Pro splnění tohoto cíle je nutné popsat fiskální politiku, její druhy, nástroje a cíle. Fiskální politika ve vztahu s politikou monetární tvoří společně hospodářskou politiku státu, která je v práci také přiblížena. Dalším dílčím cílem je vysvětlení a přiblížení ekonomických ukazatelů, které jsou důležité pro hodnocení účinnosti fiskální politiky. Těmito ukazateli jsou HDP, nezaměstnanost, inflace, platební bilance a státní dluh. Prvním, a hlavním parciálním cílem práce, je zhodnocení vlivů restriktivní fiskální politiky na ekonomiku Řecka v letech 2008-2019 sledováním časového vývoje zmíněných makroekonomických ukazatelů. Dalším parciálním cílem je popsání změn ve struktuře trhu práce v souvislostech s fiskální politikou. Posledním parciálním cílem je přiblížení kvantitativních změn ve státních výdajích a příjmech Řecka v průběhu krizového období.

1.2 Metodika

Pro vypracování bakalářské práce jsou využity primární i sekundární zdroje. Pro sběr informací budou využity knižní publikace, odborné články a statistické databáze dostupné na internetu. Na základě literární rešerše a sběru informací z uvedených zdrojů bude vypracována teoretická část, která bude přibližovat téma hospodářské politiky a politiky fiskální, která je její součástí. V praktické části bude na základě analýzy relevantních ekonomických ukazatelů, kterými jsou HDP, inflace, nezaměstnanost a platební bilance v časových řadách v letech 2008-2019 zhodnocen vývoj řecké ekonomiky v souvislosti s opatřeními fiskální politiky řecké vlády v průběhu dluhové krize. Pro lepší přehlednost budou zpracovaná data zobrazena v grafech a tabulkách.

2 Teoretická východiska

2.1 Hospodářská politika

Hospodářská politika může být dle Malého (2021, s. 3) jednoduše definována jako „soubor nástrojů jimiž stát dosahuje svých ekonomických cílů“.

K dosažení těchto cílů využívá vláda svěřené, či jinak získané prostředky a pravomoce. Jedním ze základních členění hospodářské politiky je dělení na makroekonomickou a mikroekonomickou. Makroekonomická hospodářská politika je zaměřena na oblast makroekonomické rovnováhy a řídí efektivnost využití zdrojů. Mikroekonomická hospodářská politika vykazuje snahu o zvyšování efektivnosti při alokaci zdrojů a často je viděna jako politika doplňující hospodářskou politiku makroekonomickou (Žák, 2006, s. 6).

V praxi vláda navrhuje státní rozpočet, může navrhopvat nové daně, či snižovat (zvyšovat) sazby daní stávajících, zatímco centrální banka s ohledem na inflaci může měnit úrokové sazby, případně ovlivňovat výši kurzu domácí měny. Další částí hospodářské politiky je antimonopolní úřad, který zasahuje v případě porušení hospodářské soutěže.

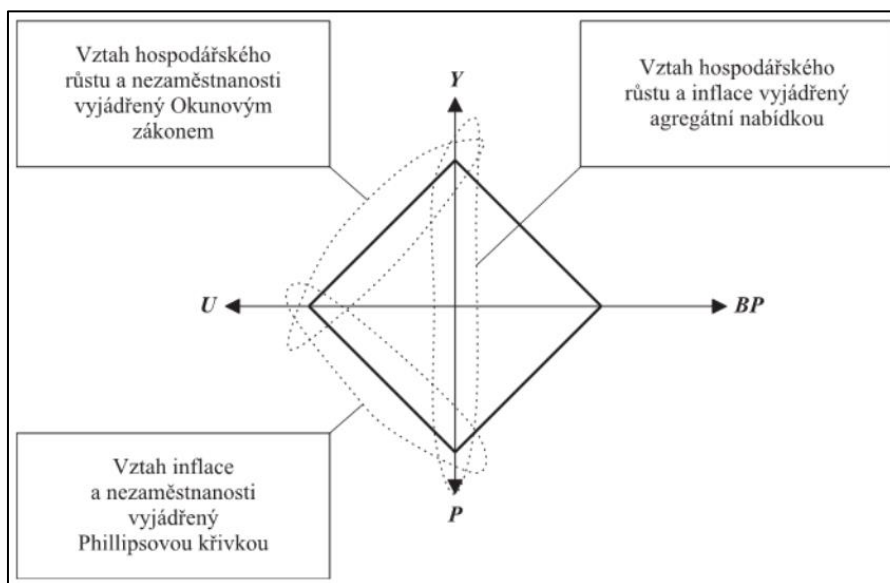
2.1.1 Cíle hospodářské politiky

Cíle hospodářské politiky mohou být definovány různě, nicméně mezi čtyři všeobecně uznávané základní cíle podle Malého (2021, s. 8) patří:

- 1) Ekonomická prosperita – vyjádřena prostřednictvím HDP (Y)
- 2) Nízká nezaměstnanost (U)
- 3) Nízká inflace (P)
- 4) Vyrovnaná platební bilance (BP)

Tyto makroekonomické cíle jsou vyjádřeny tzv. magickým čtyřúhelníkem (Obrázek 1), jenž zobrazuje vzájemné vyvážení výše zmíněných čtyř hlavních ukazatelů.

Obrázek 1: Magický čtyřúhelník

Zdroj: (Máče a Rousek, s. 179, 2013)

Teorie magického čtyřúhelníku vychází z předpokladu, že výše zmíněné makroekonomické ukazatele se mezi sebou navzájem velmi silně ovlivňují, a jsou navzájem v protichůdném vztahu. Typickým úkazem tohoto jevu je dle Malého (2021, s. 9) například vztah mezi inflací a nezaměstnaností. V makroekonomii je známo, že při růstu nezaměstnanosti obecně dochází k efektům, které potlačují inflaci a naopak, přičemž jakýkoli zásah státu do trhu práce (např. operace s úrovní nezaměstnanosti) se současně po určité době projeví v růstu či poklesu cen, úrovni platební bilance a v konečném důsledku i v úrovni samotného hrubého domácího produktu země.

2.1.2 Nositelé hospodářské politiky

Mezi nositele hospodářské politiky patří všechny instituce, ať už formální či neformální, které hrají určitou roli ve formulování, provádění a kontrole hospodářské politiky státu (Žák, 2002, str. 508).

Z. Šulc (1993) tyto subjekty dále rozdělil na zákonodárné instituce (kterou je v České republice parlament), vládu a instituce související s ní (např. ministerstva nebo celní orgány), centrální banku jakožto nositele měnové politiky, úřad pro ochranu hospodářské soutěže, a závěrem soudní instituce zaručující vymahatelnost stanovených pravidel.

Výše zmínění nositelé zastupují určité role v průběhu celého procesu hospodářské politiky, který Žák (2006, str. 9) dělí na:

- Proces formulování hospodářské politiky
- Proces provádění hospodářské politiky
- Proces kontroly

Proces formulování představuje aktivní doménu zejména pro politické strany (které jsou zrovna u moci), vládu, odborný státní aparát – ale například i profesní svazy a komory, či zájmové skupiny. Tyto subjekty se angažují i při samotné realizaci hospodářské politiky, a účelem procesu kontroly je zjistit účinnost a efektivnost zavedených pravidel v předchozích krocích.

2.1.3 Nástroje hospodářské politiky

Kliková a kol. (2014, str. 43) tvrdí, že „*volba nástrojů hospodářské politiky je jedno z nejdůležitějších hospodářsko-společenských rozhodnutí*“.

Varadzin a kol. (2012, str. 22) pak vytyčuje důležitost správného vymezení cílů hospodářské politiky, aby pro ně mohly být použity adekvátní nástroje pro dosažení optimálního ekonomického vývoje. Tyto nástroje musí být konzistentní, hierarchicky uspořádané podle důležitosti, musí být reálné, kvantifikovatelné a nakonec kontrolovatelné.

Na základě cílů dříve zmíněných v této práci je možné uvést obecnou strukturu nástrojů, které používá hospodářská politika k jejich dosažení. Tyto nástroje Malý (2021, str. 11) dělí na:

- 1) Fiskální
- 2) Monetární
- 3) Důchodové
- 4) Nástroje zahraničního obchodu

Mezi fiskální nástroje patří zejména kontrola státních výdajů a tvorba daňové soustavy, monetární nástroje používá centrální banka, která ovlivňuje množství peněz v ekonomice, pod důchodovými nástroji si lze představit výši minimální mzdy, či tvorbu mzdových tabulek, a zahraniční obchod je ovlivňován kvótami, kurzovou hodnotou či výší cla.

2.2 Fiskální politika

Fiskální, aneb. rozpočtová politika, představuje dle Brčáka a Sekerky (2010, s. 215) soustavu veřejných rozpočtů, které jsou tvořeny vládou za použití dostupných finančních prostředků. Soustavu veřejných rozpočtů představuje kromě státního rozpočtu také rozpočty tvořené na municipální úrovni – např. rozpočty obcí, veřejné fondy, rozpočty zdravotních pojišťoven, rozpočty příspěvkových organizací a také rozpočty organizačních složek.

Příjmy rozpočtu představují v majoritním množství daně, které se dělí na přímé (daň z příjmu, silniční, či darovací) a nepřímé (DPH a daň spotřební). Dalšími příjmy jsou např. přijaté úroky, příjmy z prodeje majetku a přijaté dotace.

Na druhé straně jsou výdaje, jejichž majoritu představují výdaje sociálního charakteru (tuto kategorii představují hlavně transferové platby, jako jsou příspěvky a dávky občanům), a dále vládní nákupy, které mohou být zaměřeny například na financování zdravotnictví, školství, obranné složky státu, nebo soudy.

2.2.1 Funkce a cíle fiskální politiky

Jurečka a kol. (2017, str. 189) rozdělují funkce fiskální politiky na makroekonomické a mikroekonomické.

V rovině mikroekonomické rozeznáváme dvě funkce – alokační a redistribuční (přerozdělovací). První zmíněná funkce – alokační – zabezpečuje vynaložení dostupných finančních prostředků na úhradu veřejných statků. Funkce redistribuční má za snahu negaci nerovností a disproporcí při rozdělování důchodu.

V makroekonomické oblasti už zbývá jen jedna funkce, a to funkce stabilizační, jejíž smyslem je snaha o odstraňování odchylek skutečného produktu od produktu potencionálního za pomoci fiskálních nástrojů (změn v příjmech a výdajích vlády).

Cíle fiskální politiky se dělí na hlavní a zprostředkující. Zprostředkující cíle představují dvě veličiny známé z AD-AS modelu, a to agregátní nabídka a poptávka. Agregátní poptávku definuje Roy (2020) jako celkovou poptávku po zboží a službách v ekonomice, zatímco agregátní nabídku jako celkovou nabídku služeb a zboží v ekonomice. Tyto veličiny spolu poté tvoří předpoklady pro naplnění cílů hlavních, jimiž je ekvilibrium produktu, co nejnížší nezaměstnanost, cenová stabilita a vnější ekonomická rovnováha. Tyto čtyři cíle představují cíle globální hospodářské politiky.

2.2.2 Nástroje fiskální politiky

Nástroje fiskální politiky rozděluje Jurečka a kol. (2017, str. 190) podle toho, zda určitý nástroj představuje jednorázové rozhodnutí, a nebo vyplývá z postupného vývoje ekonomiky státu. Nástroje, které představují jednorázovou změnu, se nazývají diskreční (vědomá) opatření, zatímco pokud nástroj vyplývá z progresivního vývoje ekonomiky, a nevyžaduje další rozhodnutí státních orgánů, nazývá se vestavěným stabilizátorem.

2.2.2.1 Diskreční opatření

Diskreční opatření spočívají dle Brčáka a Sekerky (2010, s. 216) v třech různých změnách, které může vláda provést. Jsou to rozhodnutí o:

- 1) Změně daňových sazeb
- 2) Změně ve výši výdajů státního rozpočtu
- 3) Změně ve výši ostatních rozpočtových výdajů

Tyto změny jsou vědomé (diskreční) zejména proto, že vláda tyto kroky uskutečňuje záměrně v zájmu podpory ekonomické rovnováhy státu. Na tyto opatření mají však monetaristé negativní pohled, zejména z důvodu neschopnosti státu předpovídat vývoj hospodářství na takovém stupni, aby následná opatření byla dostatečně stabilizující. Naopak keynesiánci tvrdí, že vestavěné stabilizátory (které představují druhý nástroj) neodstraňují poruchy v ekonomice dostatečně rychle, kvůli jejich závislosti na rychlosti vývoje trhu. Dle nich jsou diskreční opatření tudíž žádoucí.

2.2.2.2 Vestavěné stabilizátory

Vestavěné stabilizátory jsou nástroje, které po jednorázovém zavedení působí v ekonomice automaticky. Tyto nástroje jsou koncipovány tak, aby automaticky zmírňovaly výkyvy v ekonomice – tzn. aby zmírňovaly expanzi, a předešly přehřátí ekonomiky, a aby naopak zmírňovaly ekonomický pokles, a předešly tím případné krizi. Klasickými příklady vestavěných stabilizátorů je progresivní zdanění příjmů a pojištění pro případ nezaměstnanosti (Jurečka a kol., 2017, str. 190).

Monetaristé stojí za názorem, že automatické stabilizátory jsou rychlejší a účinnější než diskreční opatření. Dle nich tyto stabilizátory vyřeší poruchu ještě dříve, než na ni dokáže stát zareagovat. Na druhou stranu keynesiánci tvrdí, že tyto stabilizátory nemusí být

natolik účinné, aby spolehlivě zvládly odstraňovat ekonomické poruchy bez využití jednorázových opatření. (Brčák a Sekerka, 2010, str. 218).

2.2.3 Fiskální politika v modelu IS-LM

V modelu IS-LM předpokládáme rovnováhu na obou figurujících trzích – jimiž je trh produktu (IS) a trh finanční (LM). Rovnice č. 1 znázorňuje vzorec pro výpočet rovnováhy (ekvilibria).

Rovnice 1: Vzorec výpočtu rovnováhy v modelu IS-LM

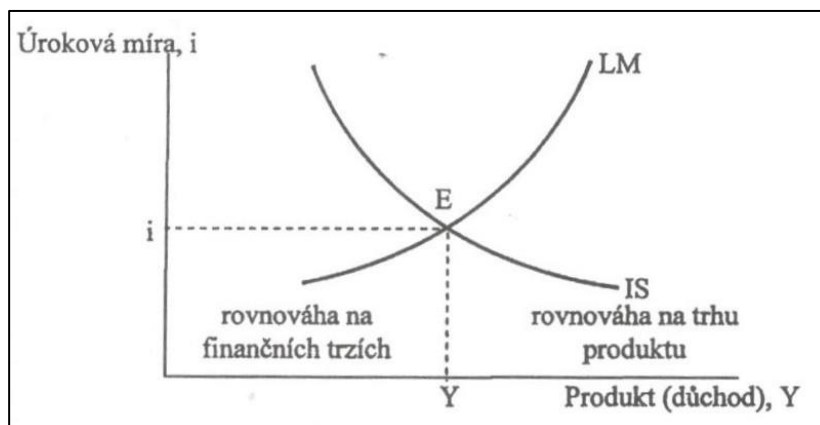
$$IS: Y = C(Y-T) + I(Y, i) + G$$

$$LM: M/P = kY - hi$$

Zdroj: vlastní zpracování dle: Izák (2008, str. 24)

Toto ekvilíbrio může být graficky znázorněno – v obrázku č. 2 ho vyznačuje bod E. V tomto bodě nabírá důchod i úroková míra takových hodnot, že trh produktu je v rovnováze s trhem finančním.

Obrázek 2: Model IS-LM

Zdroj: Izák (2008, str. 25)

Fiskální politika může být buď expanzivní, nebo restriktivní. Restriktivní politika představuje fiskální kontrakci (konsolidaci) tím, že vláda sníží vládní výdaje (G), nebo zvýší daně (T). Tyto kroky vedou dle Izáka (2008, str. 25) k:

- Snížení agregátní poptávky (AD)
- Nižší poptávce po penězích
- Poklesu úrokové míry
- Nejednoznačnému vlivu na investice

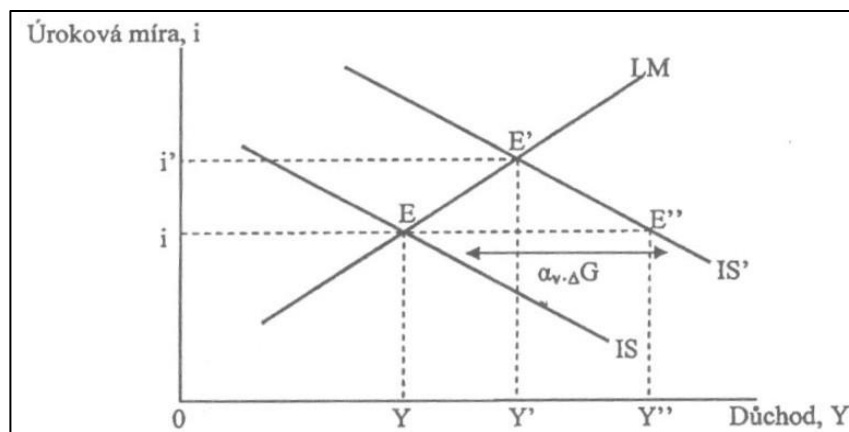
Za nejednoznačným vlivem fiskální konsolidace na množství investic je dle Izáka (2008, str. 25) „protikladné působení úrokové míry a produktu“. Fiskální kontrakce sice sníží úrokovou míru (i), nicméně také sníží produkt (Y), což povede ke snížení investic obecně. Výsledný efekt bude tudíž záviset na síle těchto navzájem ovlivňujících se jevů.

K fiskální expanzi může dojít opačnými kroky než ke kontrakci – tzn. zvýšením vládních výdajů, či snížením daní. To vede dle Izáka (2008, str. 25) k:

- 1) Zvýšení agregátní poptávky
- 2) Zvýšení objemu produkce
- 3) Vyšší poptávce po penězích
- 4) Růstu úrokové míry

V grafickém vyobrazení se pak tato expanze projeví posunem křivky IS doprava. Pokud by se úroková míra neměnila, produkt by se zvýšil o prostý součin zvýšených vládních výdajů a výdajového multiplikátoru. V tomto bodě však nenalezneme rovnováhu na trhu aktiv, protože pokud se zvýší produkt, zvýší se i poptávka po penězích. Kvůli tomuto jevu musí vzrůst i úroková míra, která snižuje poptávku po investicích, a tedy snižuje agregátní poptávku.

Obrázek 3: Účinky zvýšení vládních výdajů v modelu IS-LM

Zdroj: Izák (2008, str. 25)

V bodě E' nalézáme nový rovnovážný bod po předem provedené fiskální expanzi (zvýšení G). V bodě E'' nalézáme rovnovážný bod v případě, kdyby úrokové míry zůstaly beze změn. Nicméně jak bylo zmíněno výše, úroková sazba musí vzrůst současně s produktem. Pokud by toto pravidlo neplatilo, nový důchod Y by nebyl v novém bodě Y' , nýbrž v bodě s vyšší hodnotou Y'' .

Za zmínku stojí také dle Izáka (2008, str. 26) skutečnost, že fiskální politika se v tomto modelu nedotýká křivky LM, neboť se při její formulaci nepoužívají daně (T) ani vládní výdaje (G), které fiskální politika ovlivňuje. Pohyby LM křivky má v tomto modelu na starosti politika monetární.

2.3 Státní rozpočet

Každý stát musí v průběhu roku zabezpečit své ekonomické, sociální či politické funkce. Tyto funkce musí stát hradit penězi, a právě k tomuto účelu je využíván státní rozpočet. Tento rozpočet je jakousi předpovědí, která je založena na určitých předpokladech a plánuje státní hospodaření s penězi v následujícím roce.

Plánovaný státní rozpočet předkládá vláda každoročně ke schválení Poslanecké sněmovně, nicméně v průběhu rozpočtového období se pochopitelně mohou objevit i další, nečekané výdaje. V tomto případě má vláda samozřejmě možnost návrh o státním rozpočtu upravit (novelizovat). Z tohoto důvodu Jurečka a kol. (2017, str. 210) říká, že pro hodnocení efektivity sestaveného rozpočtu je důležitý tzv. státní závěrečný účet, který vyobrazuje skutečné hospodaření vlády v uplynulém období.

2.3.1 Příjmy státního rozpočtu

Majoritní část příjmů státního rozpočtu tvoří dle Jurečky a kol. (2017, str. 211) jednoznačně daně. Daň (T) představuje povinnou, nenávratnou a zákonem povinnou platbu do veřejného rozpočtu, která se také vyznačuje neekvivalentností a neúčelností (každý občan neodvede stejnou částku, a nikdo si nemůže vybrat, kde tyto peníze poté najdou svůj užitek).

Rovnice 2: Výpočet daňové funkce

$$T = (t \cdot Y + TA) - TR$$

kde:

t = daňová sazba

Y = důchod

TA = autonomní daň

TR = transferové platby

Zdroj: vlastní zpracování, Jílková (2012, str. 77)

Daňový systém rozeznává dva typy daní: přímé a nepřímé.

Přímé daně se váží k majetku a spočívají v odečítání důchodu poplatníka. Příkladem může sloužit např. daň z příjmů, která je v Řecku nastavena progresivně a pohybuje se od

22 % - 45 % (GovGR). Mezi další přímé daně patří např. daň dědická, darovací či silniční (Brčák a Sekerka, 2010, str. 215). U přímých daní je poplatník a plátcé daně totožná osoba.

Daně nepřímé postihují důchody osob a firem až v momentě, kdy jsou tyto důchody použity (k nákupu statků). Mezi tyto daně se řadí daň z přidané hodnoty (DPH) a spotřební daň, která postihuje výrobky, u kterých je snaha o regulaci určité komodity na trhu. Nepřímé daně jsou součástí ceny, tudíž při nákupu statků ani nejsou vidět, nicméně se vyznačují vyšší cenou statku, ze které si vyšší daně můžeme snadno dopočítat.

Jurečka a kol. (2017, str. 212) zastává názor, že pokud má vláda v plánu zvýšení daní, většinou se přiklání právě k daním nepřímým. Toto rozhodnutí úzce souvisí právě se způsobem vybírání této daně – je méně nápadný. Poplatník si placení této daně většinou ani neuvědomuje (pokud nejde o větší částky), a platba této daně je často spojována s určitým užitekem (např. koupě dobrého jídla, či v radikálnějším případě koupě cigaret – ukojení závislosti).

Mezi další příjmy státního rozpočtu patří mimo jiné přijaté úroky, příjmy z prodeje státního majetku a přijaté dotace.

2.3.2 Výdaje státního rozpočtu

Státní výdaje představují souhrn peněžních prostředků vynaložených vládou na konkrétní účely. Mezi těmito účely si lze dle Brčáka a Sekerky (2010, str. 215) představit např. výdaje sociální v podobě transferových plateb (dávky, příspěvky a podpory), dále vládní nákupy představující například výdaje na školství, zdravotnictví, obranu státu apod., subvence v oblastech zemědělství, dopravy či na podporu exportu, a nakonec také úroky z veřejného dluhu.

Je důležité zmínit také Wagnerův zákon, který říká, že podíl vládních výdajů na HDP státu roste s ekonomickou úrovní dané země. Tento jev Lipovská (2017, str. 123) vysvětluje tím, že když se státu hospodářství daří, lidé uvnitř požadují vyšší míru sociální ochrany. Jednoduše očekávají, že se o ně stát lépe postará, když má k dispozici více prostředků. Přepokládají větší podporu při rodičovské dovolené, při ztrátě zaměstnání, a v neposlední řadě např. také větší peníze, které budou pobírat v důchodovém věku.

2.3.3 Deficit státního rozpočtu

Státní rozpočet obecně může vykazovat na konci období dva stavy – může být vyrovnaný a nebo nevyrovnaný. Pokud je vyrovnaný, příjmy se rovnají výdajům. Pokud se

příjmy svou výší liší od hodnoty výdajů, mluvíme o rozpočtu nevyrovnaném, který se dále dělí na přebytkový a deficitní.

Přebytkový státní rozpočet značí pro stát velmi dobrý stav, ve kterém má na konci roku peníze navíc, které může nějakým způsobem využít. Mnohem častějším případem je ale, bohužel, rozpočet deficitní. Deficit státního rozpočtu vzniká, pokud výdaje státu převyšují nad příjmy. Tento deficit je rozdělován na dva typy podle původu jeho vzniku na strukturální a cyklický. Stručně je možno tyto dva typy rozdělit dle Jurečky a kol. (2017, str. 221) tak, že cyklický deficit představuje změny v daňových sazbách a výdajích státu, ke kterým dochází v souvislosti s ekonomickým cyklem, zatímco strukturální deficit odráží vědomou fiskální politiku vlády.

2.3.3.1 Cyklický deficit

Cyklický deficit je považován za automatický důsledek korespondující s cyklickým poklesem v produktu a zaměstnanosti. V období, kdy je ekonomika státu v útlumu, klesají souměrně i příjmy státu, neboť se snižuje daňový výnos z důvodu poklesu mezd a zisků. Požadavky na výdaje naopak rostou, neboť v ekonomicky nepříznivém období vznikají větší požadavky domácností a firem na podporu.

Jurečka a kol. (2017, str. 222) podotýká, že vznik těchto deficitů může úzce souviset s vestavěnými stabilizátory. Tento jev se vysoce projevuje v případě, když je ve státu zavedené progresivní zdanění. Když v době ekonomického útlumu klesají příjmy domácností, míra jejich daňových odvodů klesá ještě rychleji, než kdyby daňová sazba byla pevná. Nicméně na tento typ deficitu nahlíží ekonomové relativně benevolentně, jelikož tento deficit představuje jen dočasný handicap, který poleví po oživení ekonomiky. Brčák a Sekerka (2010, str. 218) na této myšlence staví svůj názor, že *„pokud jsou vestavěné stabilizátory dobře konstruovány, a pokud recese nepřevažují na konjunkturami, měl by být státní rozpočet z dlouhodobého hlediska vyrovnan.“*

2.3.3.2 Strukturální deficit

Tento typ deficitu je narozdíl od deficitu cyklického důsledkem rozhodnutí vlády, a ne jevem vznikajícím automaticky za chodu ekonomiky. Vzniká za podmínek, kdy je ekonomika na úrovni potencionálního produktu a plné zaměstnanosti. Strukturální deficit hodnotí Jurečka a kol. (2017, str. 223) jako jev nežádoucí, který slouží jen jako zástěra, za kterou se nachází fiskální nezodpovědnost státu. Rozhodnutí vlády o vytvoření

strukturálního deficitu často znamená přesun finančních problémů do dalších let, a většinou i jejich prohlubování. Strukturální deficit s sebou nese v dlouhodobém výhledu negativní účinky na ekonomiku – snižuje soukromé investice, čímž zvyšuje množství peněz v ekonomice a tím pádem tvoří inflaci.

2.3.4 Státní a veřejný dluh

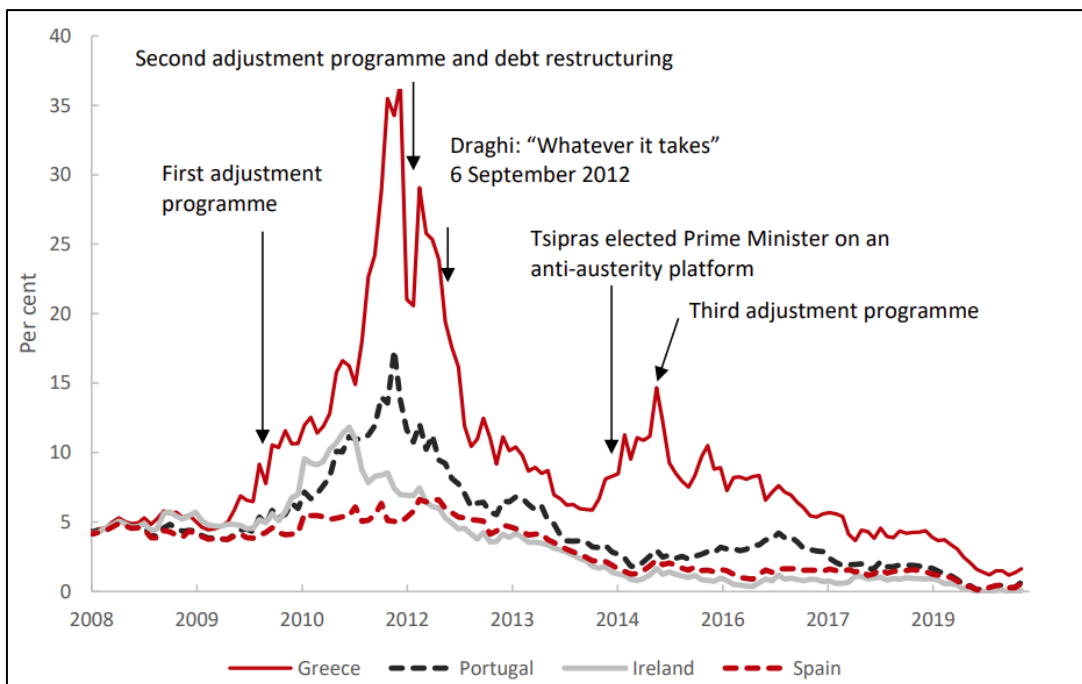
Deficit státního rozpočtu vzniká na konci roku v případě, kdy jsou příjmy státu menší než jeho výdaje. Kumulací těchto deficitů a úroků potřebných na jejich pokrytí vzniká státní dluh, který se určuje vždy k určitému datu, a představuje důležitý ekonomický ukazatel o hospodářství státu.

Naproti tomu dluh veřejný představuje kromě státního dluhu i dluhy plynoucí z dalších veřejných rozpočtů (měst, krajů a obcí, systému veřejného zdravotního pojištění, či státních neziskových organizací). Kliková a Kotlán (2012, str. 154) vnímají veřejný dluh jako pohledávku vůči současným i budoucím daňovým poplatníkům. K tomuto názoru se přidává i Dvořák (2008, str. 79).

Pro státní dluh dle Lipovské (2017, str. 126) funguje tzv. efekt sněhové koule – čím vyšší je vládní dluh, tím vyšší úroky musí stát platit, a vládní dluh se akorát nabaluje a zvětšuje. I přes to, že stát má každoročně schodkový rozpočet (a tudíž nemá vlastní zdroje), tak někde musí brát peníze na provoz. Vláda tedy vydá státní dluhopisy, které skupují externí investoři, a touto cestou vláda získává cizí zdroje, které samozřejmě musí někdy v budoucnu vrátit.

Každoroční splácení jistin a úroků z těchto půjček se nazývá daňová služba, a tento jev zatěžuje každoročně státní rozpočet. Při velmi vysokém zadlužení se dle Jurečky a kol. (2017, str. 224) může stát, že deficity minulých let jsou zdrojem deficitů současných a budoucích. Země se pak ocitá v dluhové pasti, ze které je velmi obtížné se dostat. Stejně jako si banky prověřují solventnost svých klientů před poskytnutím hypotéky, i investoři bývají skeptičtí při investování do velmi zadlužených zemí. Tyto země poté musí úroky z těchto dluhopisů navyšovat, aby přiměli investory půjčit státu své peníze.

Obrázek 4: Úrokové sazby z upsaných dluhopisů ve vybr. zemích

Zdroj: Leoněl a kol. (2020, str. 42)

Obrázek 4 zobrazuje výši úrokových sazeb ze státem upsaných dluhopisů v letech 2008–2019 v Řecku, Portugalsku, Irsku a Španělsku. V tomto obrázku je možné vidět v praxi, jak se důvěra investorů v ekonomiku státu odráží na úrocích, které musí stát investorům nabídnout. V roce 2012 se úroková sazba Řecka díky velmi nízké důvěře investorů pohybovala kolem 35 %, což znamená, že z každé půjčky, kterou Řecká vláda dostala, musela vrátit zpět o třetinu navíc.

2.4 Makroekonomické ukazatele

Ještě minulé století ekonomové monitorující ekonomiku vycházeli z prostých observací a předpokladů. Tyto fragmentované informace ztěžovaly tvorbu ekonomických politik. V průběhu času se observace měnily na data, a v dnešní době vidíme ekonomické statistiky všude kolem nás. Tyto statistiky jsou většinou tvořeny vládou státu, a zkoumají firmy a domácnosti – jejich příjmy, za co je utrácí, jaké ceny nastavují, zda mají práci apod. (Mankiw, 2016, str. 18).

Tato kapitola je zaměřena na čtyři nejdůležitější makroekonomické veličiny, které budou zároveň zkoumány i v analytické části.

2.4.1 Hrubý domácí produkt

Mankiw (2016, str. 18) vnímá HDP jako nejlepší měřítko k zjištění toho, jak si ekonomika určitého státu vede. Hrubý domácí produkt je hodnota všech finálních statků a služeb vyrobených za určité období, které byly legálně prodány (do HDP se nezapočítává šedá ani černá ekonomika). Lipovská (2014, str.20) upozorňuje, že do HDP státu se zahrnuje jen produkce vyrobená na jeho území, takže pokud vyrobí továrna české Kofoly v Polsku 25 tisíc kusů nápojů, do českého HDP se tato hodnota nezapočítává. Naopak výroba automobilkou Volkswagen na území Česka se do našeho HDP započítá.

Blanchard (2012, str. 21) rozlišuje 3 definice hrubého domácího produktu:

- 1) HDP je hodnota finálních produktů a služeb vyrobených v ekonomice za určité období (výdajová metoda)
- 2) HDP je suma přidané hodnoty v ekonomice za určité období (produkční metoda)
- 3) HDP je suma důchodů v ekonomice za určité období (důchodová metoda)

Ve výdajové metodě je důležité slovo „finální“. Do výpočtu HDP nezapočítáváme meziprodukty, jelikož by docházelo k jejich opětovnému několikanásobnému započtení. Příkladem může sloužit dle Jurečky a kol. (2017, str. 15) hodnota oceli při výrobě automobilů. Kdyby tato ocel byla započítána do HDP jako produkt ocelárny, poté znovu jako plech využitý v automobilce, a navíc ještě poté jako automobil samotný, byla by tato ocel do HDP započítána třikrát. Tento jev je nežádoucí, a proto se při výpočtu HDP touto metodou používají pouze finální produkty (v tomto případě automobil).

Rovnice 3: Výpočet HDP výdajovou metodou

$$\text{HDP} = C + I + G + \text{NX}$$

kde:

C = spotřeba (consumption)

I = hrubé investice (investment)

G = vládní výdaje na nákup statků a služeb (government)

NX = čistý export (net export) – vypočítán jako rozdíl mezi importem a exportem

Zdroj: vlastní zpracování, Mankiw (2016, str. 27)

V produkční metodě je nejdůležitější termín „přidaná hodnota“. Hrubá přidaná hodnota se vykazuje jako rozdíl mezi produkcí a mezispotřebou. Z důvodu oceňování produkce v základních cenách a jejich užití naopak v cenách kupních, strana zdrojů

národního hospodářství musí být doplněna při užití této metody o daně, které musí být dále snížené o dotace na výrobky (Brčák a Sekerka, 2010, str. 18). HDP se v tomto případě vypočítá jako produkce minus mezispotřeba, a k tomu se přičtou daně z produktů očištěné od dotací.

Poslední, a zároveň jedinou metodou, která se nesoustředí na produkci, je metoda důchodová. Tato metoda dle Jurečky a kol. (2016, str. 17) vychází z důchodů (příjmů) všech ekonomických subjektů, plynoucích z vlastnictví výrobních faktorů, které byly použity na tvorbu HDP. Tyto důchody si lze představit jako například mzdy, zisky, úroky, renty apod.

Rovnice 4: Výpočet HDP důchodovou metodou

$$\text{HDP} = \text{čistý domácí důchod} + \text{nepřímé daně} + \text{amortizace}$$

kde:

$$\text{Čistý domácí důchod} = \text{mzdy} + \text{úroky} + \text{zisky} + \text{renty} + \text{příjmy ze samozaměstnání}$$

Zdroj: vlastní zpracování, Jurečka a kol. (2017, str. 17)

2.4.2 Inflace

Inflace je slovy Brčáka a B. Sekerky (2010, str. 173) „projev ekonomické nerovnováhy, jehož vnějším znakem je růst cenové hladiny“. Tato změna cenové hladiny zapříčiňuje zdražování, a současně s tím i růst objemu peněz v ekonomice, což způsobuje pokles kupní síly. Inflace tedy vlastně představuje míru znehodnocení peněžní jednotky za určité období.

Rovnice 5: Výpočet míry inflace

$$\pi_t = \frac{P_t - P_{t-1}}{P_{t-1}} * 100$$

kde:

Π_t = index inflace

P_t = cenová hladina v čase t

P_{t-1} = cenová hladina v čase t-1

Zdroj: vlastní zpracování, Brčák a Sekerka (2010, str. 173)

Inflaci způsobuje růst fyzického objemu peněz v ekonomice, který ovšem do určité míry ovlivňuje centrální banka každého státu. V Řecku tuto měnovou politiku provádí Řecká národní banka se spoluparticipací Evropské národní banky (centrální banka pro země v eurozóně), a k realizaci této politiky používá standartní nástroje, jako jsou operace na

volném trhu, nebo povinné minimální rezervy (k datu 8. 9. 2022 v Řecku 1%) (Bank of Greece, 2022).

Rozlišujeme dva hlavní typy inflace – poptávkovou a nabídkovou. K poptávkové inflaci dochází v případě, kdy agregátní poptávka překračuje výrobní schopnosti země. Tato neustále se zvětšující poptávka poté narazí na výrobní bariéru komodit a vyžene ceny nahoru.

Máče a Rousek (2013, str. 158) vidí jako hlavní důvody poptávkové inflace především:

- 1) Masivní snížení daní
- 2) Nadměrné investiční výdaje
- 3) Zvýšení vládních výdajů
- 4) Levné úvěry

Na druhou stranu inflace nabídková (jinak také zvaná inflace tlačená náklady) přichází v případě, kdy růst nákladů vyvolá pokles nabídky, čímž jsou ceny vytlačovány vzhůru. Příčinou tohoto typu inflace je dle Brčáka a Sekerky (2010, str. 175) zejména růst cen surovin. Máče a Rousek (2013, str. 158) přidávají výčet dalších podnětů vedoucích k tomuto typu inflace:

- 1) Nedokonalá konkurence na trhu (monopol, oligopol)
- 2) Mezinárodní kartely
- 3) Nedostatečná úroda, či živelné pohromy
- 4) Růst mezd pod tlakem odborů

Inflace má negativní vliv hlavně na spotřebitele, protože snižuje jejich kupní sílu, a tím snižuje celkovou kvalitu života. Nicméně Mankiw (2016, str. 105) podotýká, že malá hodnota inflace (2–3 %) může být vnímána jako dobrá věc. Tento názor vychází z observace o snižování mezd. Pracovní třída velmi nerada přijme snížení mzdy, nicméně snížení mzdy o 2 % je stejné, jako navýšení mzdy o 3 % při pětiprocentní inflaci. Snížení mzdy je viděno jako urážka, zatímco přidání na platu je stále přidání, i když jen o 3 %. Toto zjištění poukazuje na fakt, že malá hodnota inflace má tendenci zlepšovat trh práce.

Mukuddem-Petersen a kol. (2013) pak poukazují na fakt, že pro Řecko je inflace dokonce jevem žádaným, a to z důvodu obecného faktu, že inflace je výhodná pro dlužníky. Řecká vláda by se tedy měla snažit dělat vše pro to, aby udržela inflaci ve vyšších procentech, i přes složité podmínky by se měla snažit přimět externí investory vkládat své

prostředky do země, a později jim díky vlivu inflace splatit v praxi méně vlivem znehodnocení peněz inflací.

2.4.3 Nezaměstnanost

Asi nejzávažnějším problémem, který zasahuje obyvatelstvo přímo, je nezaměstnanost. Pro většinu lidí znamená ztráta zaměstnání snížení životní úrovně, a psychologické problémy. Proto není divu, že nezaměstnanost je velmi atraktivním politickým tématem, a hlavně také velmi důležitou makroekonomickou veličinou. Jedním z základních úkolů vlády v oblasti makroekonomie je snaha o dosažení plné zaměstnanosti, protože na zaměstnání závisí příjmy domácností a celková životní úroveň obyvatelstva (Mankiw, 2016, str. 170).

Eurostat (2022) považuje za nezaměstnané osoby ty, které splňují tyto podmínky:

- 1) Věk mezi 15–74 let
- 2) Jsou bez práce (ani sebezaměstnané)
- 3) Aktivně hledají práci
- 4) Jsou připraveni k nástupu do práce

Pokud osoby nespĺňují jednu, nebo více z těchto podmínek, ale přitom nechodí do žádného zaměstnání, klasifikují se jako ekonomicky neaktivní.

Při znalosti těchto informací je možné vypočítat také míru nezaměstnanosti, která je měřena jako poměr nezaměstnaných osob (U) ku pracovní síle (L), která je tvořena součtem zaměstnaných (E) a nezaměstnaných osob (nefigurují zde osoby ekonomicky neaktivní).

Rovnice 6: Výpočet míry nezaměstnanosti

$$u = \frac{U}{E + U} = \frac{U}{L}$$

Zdroj: vlastní zpracování, Brčák a Sekerka (2010, str. 189)

Nezaměstnanost jako taková se obvykle rozděluje na:

- 1) Frikční
- 2) Strukturální
- 3) Cyklickou
- 4) Sezonní

Frikční nezaměstnanost bývá nejvíce zastoupena, a její vznik souvisí s faktem, že trh práce je v nepřetržitém pohybu – lidé opouštějí práce z různých důvodů, a poté si hledají práci novou, stejně tak pracovníci nemusí vždy přijmout hned tu první práci, která jim je nabízena. Dále také některé osoby vstupují do pracovních sil vůbec poprvé v životě, nebo opakovaně (např. ženy po mateřské dovolené). Frikční nezaměstnanost je součástí přirozené míry nezaměstnanosti (Brčák a Sekerka, 2010, str. 190).

O strukturální nezaměstnanosti mluvíme v případě, kdy nastává nesoulad pracovní kvalifikace obyvatelstva v nabízených a poptávaných pracovních pozicích. Nejčastějším příkladem jsou horníci, nebo tradiční řemesla jako skláři či šveci. Obyvatelstvo s vyučením a praxí v těchto oborech si v dnešní době najde jen těžko práci, když každá druhá pracovní pozice požaduje praxi a kvalifikaci v IT navíc s uměním cizího jazyka. Jurečka a kol. (2017, str. 143) zastává názor, že tento druh nezaměstnanosti je z hlediska dopadu na sociální sféru nejzávažnější, protože je velmi obtížné ekvalizovat kvalifikace uchazečů o zaměstnání s požadavky na trhu práce.

Příčinou cyklické nezaměstnanosti, jak už z názvu vypovídá, je cyklický pohyb ekonomiky. Pilířem tohoto druhu nezaměstnanosti je Okunův zákon, který říká, že existuje korelace mezi hodnotou HDP a mírou nezaměstnanosti. V recesi se tudíž tento druh nezaměstnanosti zvyšuje, zatímco v expanzi klesá. Jako zásadní negativní vliv tohoto druhu nezaměstnanosti vnímá Jurečka a kol. (2017, str. 143) fakt, že postihuje celou ekonomiku, napříč všemi hospodářskými sektory.

Sezonní nezaměstnanost postihuje specifické profese, které je možné vykonávat pouze v určitém období v roce. Těmito profesemi může být dle Máče a Rouska (2013, str. 30) např. prodejce zmrzliny, zemědělec či lyžařský instruktor. Obzvlášť významný je tento druh nezaměstnanosti dle Jurečky a kol. (2017, str. 144) v zemích, které jsou závislé na turistickém odvětví (Řecko, Španělsko, Itálie apod.).

2.4.4 Platební bilance

Platební bilanci je možno vnímat jako výkaz z oblasti národního účetnictví, který zachycuje ekonomické transakce subjektů domácí země se zahraničím za určité období (většinou 1 rok). Platební bilance je statistický, ale hlavně účetní záznam – tudíž musí tato bilance být vyrovnaná (Brčák a Sekerka, 2010, str. 233). Vzhledem k neustálému růstu globalizace, a propojování světových ekonomik, státy po celém světě bedlivě sledují tyto toky zboží, kapitálu, služeb apod. Tyto záznamy jsou podle Jurečky a kol. (2017, str. 311)

velmi důležité pro odhady budoucího vývoje kurzů, a volbu hospodářské politiky, neboť tyto toky (pozorované v platební bilanci) přímo ovlivňují všechny klíčové ukazatele ekonomiky (HDP, nezaměstnanost, úrokovou míru atd.).

Z hlediska struktury je možné rozlišit dvojí pohled na platební bilanci – horizontální a vertikální. Horizontální rozdělení odpovídá struktuře věcné, a Brčák a Sekerka (2010, str.234) ho rozdělují na:

- i. Běžný účet
- ii. Kapitálový účet
- iii. Finanční účet
- iv. Chyby a opomenutí

Běžný účet je složen ze čtyř podúctů, jimiž jsou obchodní bilance, bilance služeb, bilance výnosů a transfery.

Obchodní bilance používá dvě metody měření – metodu FOB (free of board), a metodu CIF (coast insurance freight transport). Metoda FOB vyjadřuje hodnotu zboží očištěnou od nákladů na transport a pojištění. Tyto náklady se poté započítají do bilance služeb. Metoda CIF tyto náklady do obchodní bilance zahrnuje společně s hodnotou zboží. Do bilance služeb jsou kromě transportu a pojištění při metodě FOB započítány všechny vývozy a dovozy služeb, jako je například turistika, doprava, bankovní služby aj.). Do bilance výnosů patří především výnosy z kapitálu, a dále také transfery, které obsahují pohyby zboží bez protihodnoty – např. příspěvky do organizací, dědictví nebo peníze posílané zahraničními pracovníky domů (Brčák a Sekerka, 2010, str. 234).

Kapitálový účet v sobě zahrnuje investiční a kapitálové transakce související s převody nehmotných práv jako jsou patenty, licence, nebo autorská práva, převody půdy nebo pozemků, transakce související s migrací obyvatelstva, s promíjením dluhů nebo například s převody vlastnických práv k aktivům.

Finanční účet zachycuje vznik, zánik a nebo změnu finančních aktiv a pasiv vlády, bankovních i nebankovních, a ostatních subjektů. Z časového hlediska je tento účet členěn na krátkodobý a dlouhodobý, a Brčák a Sekerka (2010, str. 235) uvádí ještě další členění:

- 1) Přímé investice v zahraničí a zahraniční v tuzemsku
- 2) Portfoliové investice
- 3) Finanční deriváty

4) Ostatní investice

Saldo chyb a opomenutí zaručuje rovnováhu v platební bilanci. Z důvodu nepřesnosti mnoha transakcí a jejich následných odhadů existuje nutnost tohoto účtu, který zachycuje nedokonalosti neobjasněných transakcí.

Vyrovnanost platební bilance může být vyjádřena podle Jurečky a kol. (2017, str. 312) následující rovnicí: Běžný účet + kapitálový účet + chyby a opomenutí = finanční účet.

Obrázek 5: Struktura platební bilance

Kreditní záznamy	Debetní záznamy
1. BĚŽNÝ ÚČET	
A: export výrobků a zboží	B: import výrobků a zboží
<i>Obchodní bilance = A – B</i>	
C: export služeb ▪ příjmy z turismu, dopravy...	D: import služeb ▪ výdaje na turismus, dopravu, pojištění...
<i>Bilance služeb = C – D</i>	
Výkonová bilance = A + C – (B + D)	
E: příjmy ▪ výnosy ze zahraničních investic domácích subjektů (úroky, dividendy, zisky, renty...) ▪ příjmy z práce rezidentů v zahraničí	F: výdaje ▪ náklady plynoucí z investic zahraničních subjektů v domácí ekonomice (úroky, dividendy, zisky, renty...) ▪ pracovní příjmy cizinců za práci v domácí ekonomice
<i>Bilance prvotních důchodů = E – F</i>	
G: příjmy ▪ výnosy daní z příjmu a majetku ▪ pojistné plnění (přijaté výplaty z pojistek) ▪ jednostranné transfery (dary) přijaté	H: výdaje ▪ náklady na daně z příjmu a majetku ▪ pojistné plnění (vyplacené pojistné plnění) ▪ jednostranné transfery poskytnuté
<i>Bilance druhotných důchodů = G – H</i>	
Bilance na běžném účtu = A + C + E + G – (B + D + F + H)	
2. KAPITÁLOVÝ ÚČET	
I: příjmy z kapitálových transferů ▪ příjmy ze strukturálních fondů EU ▪ převody majetku přicházejících migrantů	J: výdaje na kapitálové transfery ▪ výdaje za převody patentů, autorských práv ... ▪ výdaje na nákup emisních povolenek ze zahraničí
Bilance na kapitálovém účtu = I – J	
3. FINANČNÍ ÚČET	
K: čistá změna zahraničních aktiv ▪ přímé investice ▪ portfolio investice ▪ finanční deriváty ▪ ostatní investice ▪ rezervní aktiva	L: čistá změna zahraničních pasiv ▪ přímé investice ▪ portfolio investice ▪ finanční deriváty ▪ ostatní investice
Bilance na finančním účtu: K – L	
4. SALDO CHYB A OPOMENUTÍ	
M: statistická diskrepance (chyba) (+) nebo (-)	

Zdroj: Jurečka a kol (2017, str. 313)

3 Vlastní práce

3.1 Popis Řecké krize

Řecko postihovaly ekonomické, politické a sociální problémy už dávnou dobu před tím, než přišla globální krize. Za vysokými deficity ve státním rozpočtu, rychle rostoucím státním dluhem, nedostatečnými investičními výdaji a zápornou platební bilancí stojí praktiky jako korupce, podplácení a daňové úniky (S. Ozturk a A. Sozdemir, 2015, str. 574).

Před začátkem krizového období převládal v této zemi silný optimismus. Vstup do eurozóny umožnil Řecku levnější a pohodlnější obchod s vnějškem, stabilnější měnu a dostupnější financování. Tento optimismus doprovázený každoročními deficity nicméně skončil v roce 2009, kdy s příchodem Velké recese bylo toto financování vnitřních deficitů penězi z vnějšku zastaveno. HDP Řecka začal výrazně klesat, burzovní index se propadl o více než 65 %, Řecko nemělo možnost dle svého uvážení ovlivňovat měnovou politiku, protože nemělo svoji vlastní měnu a monetární politika byla prováděna ECB, a půjčky, na kterých byla Řecká vláda v tuto chvíli již závislá, se začaly výrazně zdražovat. K tomuto všemu nová vláda Řecka, která přišla k moci v tom samém roce, revidovala deficit státního rozpočtu, který nabíral hodnoty 12,7 % z HDP (místo očekávaných 6,7 %). Počátkem roku 2010 Eurostat oznámil, že tato hodnota se ve skutečnosti pohybuje okolo 13,5 %, a finální zjištěná částka později téhož roku se vyšplhala na 15,4 %, což je 2x více než hodnota, kterou prezentovala Řecká vláda prvně.

Finanční problémy Řecka vyšly plně najevo, když vláda tohoto státu požádala o půlroční prodloužení lhůty splatnosti půjčky získané z investiční společnosti Dubai World, což způsobilo dle Ozturka a Sodemira (2015, str. 574) obrovský šok ve finančních marketech po celém světě, a zapříčinilo velkou nedůvěru investičních společností o udržitelnosti řecké ekonomiky do budoucna. Ke konci roku 2009 vyhrála volby do parlamentu socialistická strana PASOK, která v plánu udržení své politické suverenity plánovala v následujícím roce 2010 expanzi vládních výdajů, místo jejich snižování.

Také díky tomuto melancholickému přístupu Řecko nadále pociťovalo degradaci ze strany mezinárodních ratingových agentur, které svým hodnocením odrazovaly další investory. Opatření ze strany vlády ekonomice nepomáhaly, naopak vyvolávaly sociální nestabilitu v zemi. Řecká vláda si začala postupně uvědomovat vážnost tohoto problému, a byla nucena implementovat plán na záchranu řecké ekonomiky s pomocí Evropské unie a

Mezinárodního měnového fondu. Po dohodě se zmíněnými organizacemi získalo Řecko první záchranný balíček – 110 miliard euro fundovaných z 73 % EU a 27 % IMF.

Řecko muselo samozřejmě získat peníze pro budoucí splatnost této půjčky, a celkově podniknout kroky pro udržitelnost ekonomiky do budoucna. Řecká vláda realizovala zvýšení daně z přidané hodnoty o 4 %, zvýšení spotřební daně, daně z nemovitostí a přepychové daně. K tomuto všemu byly také sníženy platy pracovníků veřejného sektoru, a byly provedeny regulace v důchodovém systému, který byl dle OECD (2015, str. 5) doposud jedním z nejštědřejších v EU. Na začátku roku 2012 také oznámila řecká vláda plán pro privatizování mnoha státem vlastněných aktiv v hodnotě 50 miliard EUR. Tato hodnota by značně pomohla vyrovnat schodky státního rozpočtu, nicméně v této době už byl stav řecké ekonomiky veřejně známý, a proto finální hodnoty privatizovaného majetku dosahovaly pouze 10 % z původního plánu (Manasse, 2014). Po dvou letech bylo jasné, že předešlý záchranný balíček nebude Řecku stačit, a proto Řecko přijalo druhý záchranný balíček ve výši 130 miliard EUR. Troika (Evropská komise + Evropská centrální banka a Mezinárodní měnový fond) navíc vyjednala s investory, kteří drželi Řecké dluhopisy, absorbování Řeckého dluhu o 53,5 % (Zettelmeyer a kol., 2014, str. 516).

Podmínky, za kterých byly přijaty předešlé záchranné balíčky, ovšem způsobovaly obrovský pokles životní úrovně obyvatelů Řecka, kteří dali své názory najevo prostřednictvím voleb v roce 2015, ve kterých vyhrála politická strana Syriza, jejíž předseda A. Tsipiras okamžitě začal jednat s Troikou o zrušení existujících podmínek, jež byly nastaveny v podmínkách dříve zmíněných bailout programů. Se zrušením stanovených podmínek protější strana samozřejmě nesouhlasila, a tak po vlnách neúspěšného jednání tenze mezi oběma stranami neustále rostla, načež předseda vlády Tsipiras svolal referendum o odmítnutí podmínek nastavených Troikou. Toto referendum získalo 61 % hlasů, a hrozba Grexitu (odchodu Řecka z eurozóny) byla obrovská, což způsobilo další šok pro ratingové agentury a burzy po světě. Potencionální opuštění eurozóny představovalo riziko úniku kapitálu z Řecka, nicméně tato hrozba postihovala negativně celou Evropskou unii, protože by nepochybně zvýšila požadovanou výši výnosových úroků z dluhopisů každé země v EU.

Krátce po zvolení nové vlády v čele s Tsipirasem (jehož snaha byla rozvázat jakékoli závazky dané Evropskou unií) vyhlásilo Řecko neschopnost splacení svého dluhu vůči Troice, po kterém následovalo kompletní uzavření Athénské burzy a bankovního systému. V této svízelné situaci bylo Řecko i přes známý nesouhlas vlády a lidu donuceno přijmout třetí a poslední záchranný balíček v hodnotě 86 milionů eur.

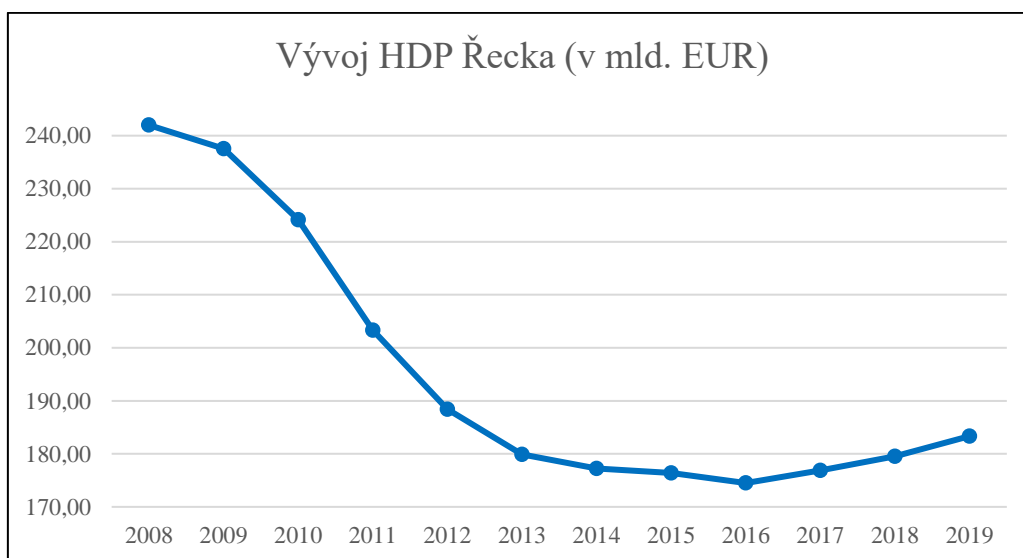
V roce 2017 dosahoval řecký státní dluh obrovských částek (179, 5 % z HDP), nicméně tento rok se stal prvním od začátku krize vykazujícím kladnou predikci tempa růstu HDP na další rok. Zároveň se úrok na upsané dluhopisy začínal tímto rokem vracet do hodnot, které nabýval před rokem 2010. Tyto dva faktory vnímal Khan (2017) jako signály pro potencionální návrat země do ekonomického normálu.

3.2 Vývoj makroekonomických ukazatelů

Tato kapitola se zabývá vývojem vybraných makroekonomických ukazatelů Řecka v období dluhové krize, konkrétně tedy v letech 2008–2019. Vláda vykonávající fiskální politiku musela touto dobou podniknout radikální kroky k snaze vyrovnání obrovského státního deficitu, který ji postihoval kvůli omezení likvidních příjmů od externích investorů. Mezi tyto kroky patří reformy, snižování vládních výdajů, privatizace, efektivnější systém na výběr a kontrolu daní a celkově lepší zacházení s prostředky, které má vláda dostupné.

3.2.1 Hrubý domácí produkt

Graf 1: Vývoj HDP Řecka mezi lety 2008-2019

Zdroj: vlastní zpracování, Světová banka

Na první pohled je z grafu patrný konstantní pokles nominálního hrubého domácího produktu až do roku 2016, který představuje v časové ose první rok s kladnou meziroční procentuální změnou. Ke konci časové řady (poslední tři roky) začíná hrubý domácí produkt Řecka nabírat mírný růstový trend.

Rok 2008 vykazoval meziroční pokles v HDP o -0,3 %, nicméně ten byl způsobený spíše rekordním růstem předchozích let, a ne teprve přicházející krizí. Růst předchozích let dosahoval ročně průměrně 4,3 % a byl jedním z největších z celé eurozóny. Tento růst byl ale způsobený převážně přílivem externího kapitálu, který v té době byl řecku poskytován s nízkými úroky. Po připojení Řecka do eurozóny v roce 2001 následovaly roky ekonomické prosperity, ekonomický růst této země dosahoval nejvyšších hodnot v celé Evropě. Nicméně nadcházející Velká recese skutečně odhalila jádro řeckých problémů (korupce, neudržitelné deficity, a lži vlády). Tímto rokem mělo Řecko navíc nejvyšší státní útraty na armádu (% HDP) v celé Evropě, a celkově jen o 1,2 % (z HDP) menší než vojenská velmoc USA. Tato hodnota dosahovala až dvojnásobku průměru EU (Slijper, 2013, str. 5).

V roce 2009 se začala v této zemi projevovat globální hospodářská krize. Řecký hrubý domácí produkt poklesl o -4,3 %, oproti předpokládaným -0,9 %. Tento rok byl zároveň rokem, kdy Eurostat zjistil skutečnou hodnotu deficitu státního rozpočtu (% HDP), který nabýval hodnot až 2x větších, než bylo evidováno vládou Řecka. Tato vláda v tom samém roce navíc veřejně oznámila, že místo snížení vládních výdajů plánuje jejich navýšení o 2 % oproti předchozímu roku. Tento krok veřejnosti posílal impuls, že Řecká vláda bere interní krizi na lehkou váhu, a způsobil šok na světových burzách a spekulace mezi investory. Nicméně po tomto nečekaném výkyvu už procentuální změny výše vládních výdajů vykazovaly záporné hodnoty až do roku 2015.

První úsporný balíček schválila Řecká vláda až v roce 2010. Opatření, která byla součástí tohoto balíčku, obsahovala reformu celého veřejného sektoru (jejíž hlavním cílem bylo podstatné snížení počtu firem a zaměstnanců, stejně tak jako platů), dále reformu penzijního systému (který do té doby patřil mezi nejštedřejší v Evropě), a v neposlední řadě také daňová reforma, jejíž součástí bylo například zvýšení všech tří hodnot DPH (základní, první a druhé snížené), stejně tak jako zvýšení daně z nemovitostí a z přepychu. Těmito kroky dala řecká vláda konečně najevo, že hodlá řešit neudržitelnou ekonomickou situaci, která se v zemi tvořila. Nicméně dle Eliotta (2010) předseda vlády Papandreou veřejně prohlásil, že jeho země musí vyřešit své problémy s rozpočtem sama – bez pomoci EU. Toto tvrzení se ovšem ukázalo jako velmi idealistické, když i po schválení dvou úsporných balíčků, které měly ušetřit řecké vládě až 5,6 mld. EUR, musela Řecká vláda ještě ten samý rok přijmout první záchranný balíček od Troiky, který představoval finanční záchranu v krátkém období, ale zároveň špatnou prognózu pro řeckou ekonomiku do dalších let. V tomto roce pokleslo HDP o 5,5 %, vládní výdaje klesly o 4,2 % a hrubé investice klesly o

14 %. I přes zápornou meziroční změnu v hodnotě vládních výdajů se jejich procentuální podíl na HDP zvýšil, naopak podíl investic na HDP se snížil o 5 %.

Jednoznačně nejhorší období pro řeckou ekonomiku byl rok 2011. Po zavedení daňových, důchodových a sociálních reforem byla ekonomika v prudkém skluzu. Meziroční změna HDP byla -10,1 % a vykazovala zdaleka největší meziroční pokles hrubého domácího produktu v řecké historii, a zároveň největší pokles HDP mezi státy EU. V jednotkách se HDP snížilo z 216,11 mld. EUR na 194,18 mld. EUR a řeckou ekonomiku předběhlo svou výkonností Portugalsko. Hrubé investice klesly o celých 25,4 %, což byl o 10 % větší pokles, než očekával Řecký statistický úřad (Lekakis a Kousis, 2013, str. 313). Vládní výdaje se snížily o 7 %, a celková spotřeba firem a domácností se vlivem prudkého zvýšení míry nezaměstnanosti, snížení příjmů, ztráty státní podpory a celkové degradace životní úrovně také rekordně snížila o 8,2 %.

V roce 2012 byla ekonomická rekonvalescence Řecka ještě hodně daleko. Hrubý domácí produkt se oproti minulému roku snížil o 7,1 %. Tvorba hrubých investic se snížila v hodnotě o dalších 21,7 %, což značilo druhý největší pokles v historii Řecka, a vládní výdaje se snížily o 4,9 %. V tuto dobu už se predikce ELSTATu (řeckého statistického úřadu) s mírnými odchylkami rovnaly realitě. Tímto rokem také Řecká vláda přijala další, již šestý úsporný balíček, který přinášel další opatření s velkým vlivem na budoucí HDP a jiné ukazatele, jako např. 22% snížení minimální mzdy, další penzijní reformy, které měly ušetřit až 300 milion EUR, a změny v zákonech umožňující firmám jednodušší vyhazování pracovníků. Zvláště tyto kroky týkající se trhu práce ještě více prohloubily problém nezaměstnanosti, který v řecké ekonomice bujil od začátku krize.

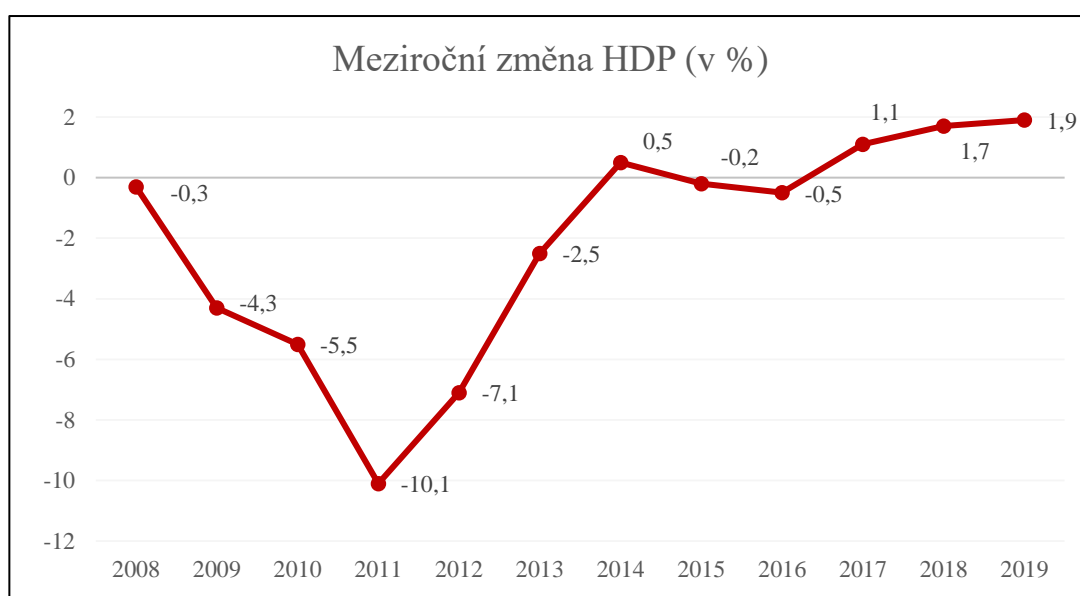
Od roku 2013 se výkyvy v HDP zmírnily, nicméně hrubý domácí produkt Řecka byl na nejnižší úrovni od roku 2000 (179,88 mld. EUR). Řecko je jedinou zemí EU, která byla zasažena globální krizí tak extenzivně, že její hrubý domácí produkt klesl na hodnoty, kterého dosahoval před 13 lety. Všechn ekonomický růst Řecka od roku 2000 do roku 2008 (+ 31,2 % HDP) byl rázem smazán. Meziroční změna HDP byla tímto rokem ještě v mínusu, a to -2,5 %. Výdaje vlády na HDP poklesly o 1,6 % a nově tvořily pouhých 20,7 % z tvorby hrubého domácího produktu.

Další roky byly z pohledu změn HDP nevýrazné. Země v tu dobu už přijala dva hlavní záchranné balíčky, na jejichž vrub provedla nespočetně reforem za účelem zvýšení příjmů a snížení výdajů vlády. Růst HDP Řecka zažil kladnou hodnotu v roce 2014 poprvé po sedmi letech. Hodnota meziroční změny byla sice malá (+0,5 %), nicméně pořád se jednalo o první

kladnou hodnotu v sedmiletém období recese. Po mírném propadu růstu HDP do záporných hodnot v následujících dvou letech (-0,2 v roce 2015 a -0,5 % v roce 2016) se Řecká ekonomika začala velmi pomalu vzpamatovávat, s kladnými hodnotami meziročních změn HDP v letech 2017, 2018 a 2019 a nárůstem tvorby hrubých investic o 8,5 % v roce 2017. Nicméně následky této krize na hrubém domácím produktu jsou vidět opravdu velmi výrazně a pokračují až dodnes.

Celkový souhrn procentuálních změn v HDP v průběhu krizového období Řecka ukazuje graf 2.

Graf 2: Změna HDP Řecka v letech 2008-2019 (v %)

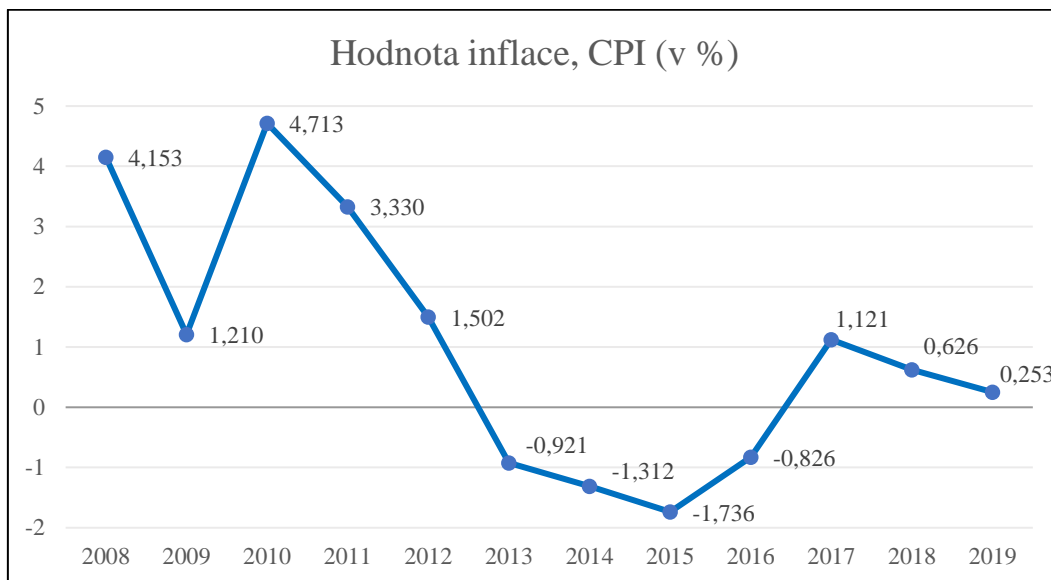
Zdroj: vlastní zpracování, Světová banka

3.2.2 Inflace

Míra inflace vyjadřuje procentuální změnu v průměrné cenové hladině zboží a služeb v zemi. Tyto ceny většinou s průběhem rozvoje ekonomiky rostou (pozitivní míra inflace), ale mohou taky klesat (tzv. deflace). Centrální banky státu určují cíle procentuální změny inflace, přičemž Řecko spadající pod EU následuje cíl určený Evropskou centrální bankou, který je stanovený na 2 %. Tento cíl má své důvody – malá míra inflace má tendenci zvyšovat spotřebu domácností (na rozdíl od deflace), inflace je také výhodná pro dlužníky, a v neposlední řadě má inflace tendenci zlepšovat pracovní trh. Nejpoužívanějším měřítkem inflace je CPI – Consumer price index, který rozděluje skupiny zboží do tzv. košíků, a poté počítá jejich individuální procentuální změny cen oproti minulému roku. Toto měřítko bylo

použito i pro sledování míry inflace v této práci. Informace o meziročních procentuálních změnách konkrétních skupin košíků byly získány z ELSTATu (řeckého statistického úřadu).

Graf 3: Vývoj míry inflace v Řecku v letech 2008-2019

Zdroj: vlastní zpracování, Světová banka

Graf č. 3 znázorňuje vývoj inflace v Řecku mezi lety 2008–2019, ze kterého je patrné, že řecká ekonomika vykazovala v krizovém období nejen vysoké míry inflace, ale zaznamenala i jev opačný – deflaci. Cíli stanoveného Evropskou centrální bankou bylo Řecko nejbližší v roce 2012, na druhou stranu nejvyšší inflace byla v této zemi v roce 2010.

Druhá nejvyšší míra inflace byla zaznamenána v roce 2008. Tohoto roku dosahovala inflace 4,153 %, a stala se nejvyšší naměřenou hodnotou od roku 1998. Za výši této míry stojí především procentuální změna oproti minulému roku v cenách jídla a nealkoholických nápojů, vzdělání a hotelů, restaurací a podobných zařízení. Všechna zmíněná odvětví měla procentuální změnu cen +4 % a více. Nejvyšší hodnotu nárůstů cen vykazovalo odvětví hotely a restaurace, které se zvýšilo o 5,3 %. Oproti tomu jediné významné snížení bylo v dopravním odvětví (-3,8 %).

Rokem 2009 dosahovalo Řecko nastavenému cíli Evropskou centrální bankou s tolerancí ± 1 . Hodnota inflace tímto rokem dosahovala 1,21 %, a byla to celkově doposud nejmenší hodnota inflace v řecké historii. Tato hodnota se dalece mýjela s predikcemi řeckého ministra financí G. Alogoskoufise, který předpovídal hodnoty vyšší než 3,5 %. Nutno ale podotknout, že tato míra inflace byla v porovnání s průměrem EU úspěšná. Ta se totiž nacházela na 0,368 %, a zdaleka nesplňovala cíl stanovený ECB.

Rok 2010 zaznamenával nejvyšší hodnotu inflace v celém krizovém období. V tomto roce dosáhla v Řecku míra inflace hodnoty 4,713 %, a stala se tak druhou nejvyšší hodnotou v Evropské unii hned po Rumunsku. Téměř ekvivalentní hodnotu inflace jako Řecko vykazovalo Maďarsko. Za vysokou hodnotou inflace v řecké ekonomice stály především daňové reformy, které byly v tomto roce schváleny. Nárůst spotřební daně o 10 % se značně projevil na zdražení alkoholu a tabákových výrobků o 18,9 %, a nárůst DPH se z důvodu nárůstu ve všech třech sazbách (základní, první snížené i druhé snížené) projevil v celé ekonomice bez výhrad.

V průběhu následujících dvou let cenová hladina pomalu klesala. Inflace v roce 2011 dosahovala stále vysoké hodnoty (3,33 %), nicméně rok poté už se hodnota inflace pohybovala s tolerancí ± 1 v cíli stanoveném ECB. V průběhu těchto dvou let byl největší nárůst cen, konkrétně nájemného, v oblasti bydlení (17,9 %). Ostatní odvětví měla tendenci se naopak zlevňovat, i když procentuální změny v těchto odvětvích byly oproti oblasti bydlení nevýrazné.

V roce 2013 se řecká ekonomika ocitla v pásmu deflace. Cenová hladina v průběhu minulých let konstantně klesala (dezinflace), z důvodu poklesu disponibilního příjmu obyvatel, a na to navazující agregátní poptávky v ekonomice Řecka. Dá se tedy říct, že fiskální politika přispěla k deflaci velmi výrazně – snižováním vládních výdajů, zvyšováním daní, a také snižováním mezd a důchodů v rámci vnitřní devalvace. Hlavní problémy pro řeckou ekonomiku představovala hrozba vzniku tzv. deflační spirály, a slabší schopnost splácení dluhů (protože deflace je výhodná pro věřitele, a nevýhodná pro dlužníky). Nejvyšší pokles cen tento rok vykazovala skupina ostatního zboží a služeb (-4,6 %) a vzdělání (-4 %). Zatímco alkohol a tabákové výrobky představovaly jediný nárůst v cenové hladině ze všech skupin – jejich cena se zvedla o 3 %.

Následující tři roky byly ve znamení boje s deflací, který ležel hlavně v rukou evropské centrální banky. Ta začala okamžitě jednat, a za snahou udržení vyššího množství peněz v oběhu snížila diskontní sazbu do minusových procent. To znamenalo, že banky, které si chtěly uložit peníze přes noc u banky centrální, dostaly v praxi zpět méně, než si uložily. Repo sazba se postupně snižovala až do neutrálních hodnot – tzn. když si komerční banky půjčily peníze od centrální banky, nemusely vracet zpět žádný úrok navíc. A lombardní sazba se taky výrazně snížila, z hodnoty 1,5 v roce 2012 na hodnotu 0,4 o dva roky později. Fiskální politika byla v tomto případě v pozadí, nicméně pár kroků řecká vláda také udělala. Například snížila maximální hodnotu progresivní daně z příjmů o 3% (45 > 42

%). V průběhu těchto tří let dosahovala nejvyšší hodnota deflace (- 1,736 %) v roce 2015, nicméně tento rok nepředstavoval žádné výrazné poklesy v jednotlivých skupinách zboží a služeb, ceny se spíše snižovaly globálně, ale ne v příliš velkých mírách.

Prvním rokem, kdy se deflace v Řecku změnila zpět v inflaci byl rok 2017. Míra inflace tímto rokem dosahovala 1,12 %, a sice s větší odchylkou, ale přesto, splňovala cíl stanovený ECB opět s tolerancí ± 1 bodu. Evropská centrální banka nicméně nechtěla nic podcenit, a diskontní sazbu snížila o dalších 0,1 procent, zatímco ostatní sazby zůstaly beze změny. V řecké ekonomice se inflace projevila především na cenách alkoholu a tabákových výrobků, jejichž cenová hladina stoupla o 6,9 %. Další výrazná procentuální změna se promítla na cenách dopravy, které se navýšily o 5 %. Naopak ještě výraznější pokles oproti minulým letem vykazovalo vybavení do domácností (-2,2 %).

Po předchozím roce, který se dal nazývat úspěšným vzhledem k splňování cíle stanoveným Evropskou centrální bankou, začala míra inflace v Řecku opět klesat mimo interval splňující výše zmíněný cíl. Rokem 2018 dosahovala míra inflace 0,626 %, a zmíněné obavy ohledně vstupu zpět do deflačního pásma ještě více utvrzoval následující rok 2019. Krizové období zakončilo Řecko s hodnotou míry inflace 0,253 %, která nesplňovala stanovený cíl, a přes všechna monetární opatření evropské centrální banky Řecko opět směřovalo kvůli poklesu agregátní poptávky a celkové spotřeby obyvatelstva (z důvodu extrémně restriktivní fiskální politiky) do pásma deflace.

3.2.3 **Nezaměstnanost**

Nezaměstnanost je jev v ekonomice, který nastává, když osoba, která je schopna pracovat, a chce pracovat, i přes tyto faktory není v žádném zaměstnání. Je měřena tzv. mírou nezaměstnanosti, která se počítá jako podíl nezaměstnaných ku pracovní síle (která se skládá ze zaměstnaných a nezaměstnaných obyvatel). Nezaměstnanost je zdrojem ekonomických, ale hlavně i sociálních problémů. Negativně ovlivňuje hospodářský růst státu, způsobuje vyšší míru kriminality a násilí, a snižuje morálku a kvalitu života obyvatel. Tato část práce se zabývá mírou nezaměstnanosti v Řecku v krizovém období, jejíž vývoj znázorňuje tabulka 1.

Tabulka 1: Míra nezaměstnanosti v Řecku v letech 2008–2019

Rok	Míra nezaměstnanosti (v %)	Počet nezaměstnaných osob (v tis.)
2008	7,8	388
2009	9,6	491
2010	12,7	649
2011	17,9	890
2012	24,4	1208
2013	27,5	1344
2014	26,5	1277
2015	24,9	1198
2016	23,5	1146
2017	21,5	1043
2018	19,3	935
2019	17,9	847

Zdroj: vlastní zpracování, Eurostat

Časovou řadu ve výše uvedené tabulce začalo Řecko dobře, s hodnotou 7,8 %. V porovnání se zeměmi EU, které jsou v tomto ohledu nejlepší, jako je Norsko (2,5 %), Rakousko (4,1 %), nebo Česká republika (4,4 %), nevypadá tato hodnota jako úspěšná, nicméně v historii Řecka je to nejnižší vykazovaná míra nezaměstnanosti od roku 1991. Největší procento nezaměstnaných bylo zaznamenáno ve věkové skupině 15–19, což je trend táhnoucí se řeckou ekonomikou přes celé krizové období. Větší část nezaměstnaných tvořily ženy, jejichž míra nezaměstnanosti byla 2,5x větší než u mužské populace. Objektivně se tedy dá říct, že řecké sociální postavení představovalo tzv. breadwinner model, aneb. model živitele rodiny – tradiční model, ve kterém jeden člen rodiny (většinou muž) chodí do práce, nosí domů finanční prostředky, a rodina na těchto příjmech závisí. Tento model nicméně v průběhu krizového období totálně zkolaboval, protože míra nezaměstnanosti u mužů, ač relativně nízká v roce 2008 (5,6 %), nabrala o pět let později, rokem 2013, hodnoty pětinasobně vyšší (25 %).

Značný strukturální problém řecké ekonomiky, projevující se už dávno před začátkem krize, je nesoulad v poptávce a nabídce na tamějším pracovním trhu, a neekvivalentní vzdělání ku pracovním potřebám státu. Tento jev dokazuje fakt, že procento nezaměstnaných lidí pouze se základním vzděláním je takřka stejné, jako procento nezaměstnaných s vyšším odborným, či vysokoškolským vzděláním. Jedná se o jev nevídaný v žádných jiných

zemích Evropské unie, kromě Řecka Portugalska. V roce 2008 bylo v Řecku 6,8 % nezaměstnaných vysokoškoláků, a toto číslo s průběhem krize samozřejmě rostlo.

První velké změny v struktuře pracovních odvětví nastaly v roce 2010. V tomto roce sice obecná míra nezaměstnanosti nestoupala o příliš velkou hodnotu, ale strukturální změny byly velmi značné. Vlivem snahy řecké vlády o snížení vládního deficitu bylo zastaveno financování staveb na území Řecka, což způsobilo propuštění 91,161 tisíc pracovníků v odvětví staveb – největší individuální hodnota propuštěných zaměstnanců za celé krizové období. Původní počet těchto pracovníků byl 369 tisíc, po tomto dvacetipětiprocentním snížení byl nový počet zaměstnanců 277 tisíc. Druhý největší pokles zaznamenala skupina členských organizací, jejíž počet pracovníků se snížil o 57,232 tisíc. Další poklesy v počtu zaměstnanců viděla z důvodu zpomalení celé ekonomiky na území Řecka odvětví výroby – ať už výroba nábytku (-14,746 tis.), textilová výroba (-10,414 tis.), nebo dřevovýroba (-13,927 tis.). Bylo ale i pár odvětví, ve kterých počet zaměstnanců naopak stoupl. Největší nárůst odvětví ubytování a občerstvení (+33,373 tis.).

Za zmínku stojí také odvětví vzdělávání a účetnictví. Tyto dvě odvětví zaznamenaly v roce 2010 největší nárůst počtu zaměstnanců za celé krizové období. Nicméně příliš rychlý nárůst v těchto dvou odvětvích může představovat skrytou hrozbu, protože tato pracovní místa požadují vyšší vzdělání, které se nedá získat za pouhý rok, a tudíž se dá očekávat pokles kvality a celkové efektivity práce v těchto odvětvích. To ale samozřejmě platí pro všechna odvětví bez výjimky, z důvodu opatření úsporných balíčků, které rapidně zhoršily pracovní podmínky zaměstnanců na území Řecka, čímž nepochybně degradovaly motivaci a pracovní morálku na trhu práce.

Graf 4: Srovnání počtu zaměstnanců ve vybraných odvětvích

Zdroj: vlastní zpracování, ELSTAT

Z grafu č.4 je patrný příliv pracovníků z jednoho odvětví do druhého, obzvláště v průběhu prvních pěti let krize. Pokles v následujících letech (od roku 2013) v oddělení stavebnictví nebyl úměrný přírůstkům v srovnávané kategorii (ubytování a občerstvení). Zde je předpokládán mírný příliv z jiných oddělení, které ztrácely pracovníky v zmiňovaném období, ale také z osob, které roky předtím nebyly vůbec nikde zaměstnané.

Nezaměstnanost v Řecku totiž dosáhla roku 2013 své největší hodnoty v historii, a s 27,5 procenty představovala zároveň i nejvyšší hodnotu nezaměstnanosti v celé Evropě. Nicméně následující léta už hodnoty míry nezaměstnanosti v Řecku klesaly, a pracovníci hledali své zaměstnání převážně ve výše zmíněné sekci ubytování a občerstvení, která měla rekordní nárůsty v roce 2014, 2016 a 2018. Nejvyšší z těchto nárůstů byl evidován v roce 2016, a představoval 77,492 tisíc nových pracovníků v tomto oddělení. Konečná hodnota počtu pracovníků v odvětví staveb byla 192 420 pracovníků, zatímco v odvětví ubytování a občerstvení pracovalo necelých 655 tisíc lidí.

3.2.4 Platební bilance

Platební bilance zaznamenává veškerou ekonomickou aktivitu země ve vztahu k okolnímu světu. Platební bilance Řecka vykazuje hodnotu ekonomických transakcí zboží, služeb, kapitálu a finančních položek, které se uskutečnily mezi řeckou ekonomikou a zahraničím. Tabulka č. 2 zachycuje vývoj platební bilance Řecka v období krize.

Tabulka 2: Vývoj platební bilance v letech 2008–2019 (mil. EUR)

Rok	Běžný účet	Kapitálový účet	Finanční účet	Saldo chyb a opomenutí
2008	-36 566,2	4 090,8	-30 829,2	1 646,3
2009	-29 322,9	2 017,4	-25 943,4	1 362,1
2010	-22 648,9	2 071,7	-21 450,1	-872,9
2011	-17 829,7	2 671,8	-16 020,1	-862,3
2012	-6 646,7	2 327,6	-3 068,1	1 251,0
2013	-2 588,2	3 040,9	1 457,4	1 004,6
2014	-1 317,8	2 510,8	1 825,6	632,6
2015	-1 438,4	1 988,6	1 582,1	1 031,9
2016	-3 050,0	1 035,7	-873,6	1 140,7
2017	-3 406,2	914,5	-1 949,1	542,5
2018	-5 232,2	353,2	-3 923,7	955,4
2019	-2 725,5	679,8	-2 247	-201,3

Zdroj: vlastní zpracování, Bank of Greece

Z tabulky je na první pohled patrné, že saldo běžného účtu bylo v celém krizovém období v záporných hodnotách, které se hodnotám kladným přiblížily nejvíce v letech 2014 a 2015. Od roku 2008 až do roku 2014 se hodnota postupně přibližovala lepším, kladným číslům, nicméně po roce 2014 se deficit salda začal opět prohlubovat. Nejlepší absolutní změnu deficitu oproti minulému roku vykazuje rok 2012, ve kterém byl deficit snížen o 11 miliard euro, hlavně z důvodu zvýšení prvotních důchodů o necelých 6 miliard. Zbylých 5 miliard dorovnávalo navýšení exportů zboží při udržení stálé hodnoty importovaného zboží.

V případě řecké ekonomiky lze konstatovat, že hlavním zdrojem příjmů jsou služby, naopak saldo importu a exportu zboží je v konstantních záporných hodnotách z důvodu velké převahy dovozu nad vývozem. Hodnota salda služeb nespádla v průběhu časové řady pod 11 miliard, a tato výjimečně nízká hodnota (v roce 2009) měla odůvodnění v podobě globální ekonomické krize. Největší hodnota v rámci tohoto účtu byla evidována v roce 2019, ve kterém dosahovalo saldo služeb necelých 22 miliard eur.

Podporu turismu do Řecka z fiskální strany představovalo třicetiprocentní snížení daně z přidané hodnoty na všech turisticky vytižených řeckých ostrovech. Tato podpora byla nicméně zrušena v roce 2015, jako součást opatření dalšího úsporného balíčku, který musel být přijat souvisle s dalším záchranným programem, který řecká vláda přijala v tom samém roce. Po skončení krize v roce 2018 bylo toto snížení daně vráceno zpět do funkce.

Nejvýraznější pokles v platební bilanci v souvislosti s krizí zaznamenal jednoznačně import zboží, jehož hodnota byla na počátku časové řady 66 284 milion euro. V průběhu

krize dovoz zboží vlivem snížení poptávky kvůli restriktivní fiskální politice klesal, přičemž nejnižší hodnota (42 471 milion euro) byla zaznamenána v roce 2015. Po tomto roce se nicméně začala hodnota zvedat, hlavně vlivem zvýšení importovaného oleje a ostatního zboží. Na konci sledovaného období se import pohyboval okolo 55 milion eur. Celkově poklesl řecký import vlivem restriktivní fiskální politiky vlády zhruba o 18 %.

3.3 Vývoj salda státního rozpočtu

Státní rozpočet je jedním z nejdůležitějších nástrojů fiskální politiky, jelikož tvorbou tohoto rozpočtu zabezpečuje stát své ekonomické, sociální a politické funkce. V Řecku je sestavováním státního rozpočtu pověřena General Accounting Office (GAO), která je součástí tamějšího ministerstva financí. Státní rozpočet je tvořen příjmy a výdaji, ze kterých lze zjistit v tzv. saldu státního rozpočtu, zda rozpočet vykazuje přebytek (převis příjmů nad výdaji), nebo naopak deficit. Před začátkem krize vykazoval řecký státní rozpočet každoroční deficity, nicméně přijetí záchranných balíčků od EU přimělo GAO k drastické přestavbě rozpočtu v podobě snahy o zmírnění, či úplně odstranění vykazovaných deficitů. Tato část práce se zabývá vývojem příjmů a výdajů řeckého státního rozpočtu v období dluhové krize. Samotné srovnání příjmů a výdajů a saldo znázorňuje tabulka č. 3.

Tabulka 3: Saldo státního rozpočtu Řecka v letech 2008–2019 (mil. EUR)

Rok	Příjmy	Výdaje	Saldo SR
2008	98416	123041	-24625
2009	92328	128469	-36141
2010	93146	118690	-25544
2011	90700	112064	-21364
2012	89704	106844	-17140
2013	88869	112926	-24057
2014	83374	89913	-6539
2015	85010	95336	-10326
2016	87476	87154	322
2017	86884	85871	1013
2018	88807	87132	1675
2019	89780	87677	2103

Zdroj: vlastní zpracování, ELSTAT

Z výše zobrazené tabulky je vidět postupná změna v postoji řecké vlády vůči sestavování státního rozpočtu v kontextu s krizí, ve které se země nacházela. Deficity vykazovaly rozpočty řecké vlády po dlouhou dobu v historii, i mimo zobrazenou časovou

řadu. Hodnoty těchto deficitů se nicméně neustále navyšovaly, a nebyly ekonomicky udržitelné. V tomto ohledu je patrný průnik politického prvku do ekonomické sféry, ve které se politici snaží zavděčit svému lidu, aby si udrželi funkci. Vláda Řecka skrývala výši deficitů před Evropskou Unií, mezitím co tyto deficity neustále navyšovala. Těmito kroky se postupně tvoří větší a větší státní dluh, a když tato dluhová bublina praskne, přenechá stávající vláda často problémy vládě nastávající. Přesně takový soulad skutečností následoval v Řecku na počátku dluhové krize.

Časová řada začíná rokem 2008, ve kterém se deficit státního rozpočtu Řecka nacházel v hodnotách necelých 25 miliard eur. Příjmy do SR tohoto roku byly 98 miliard, z čehož zhruba 53 % tvořily daňové příjmy. Dalším výrazným příspěvkem do státního rozpočtu byly příspěvky z pojistného na sociální zabezpečení, které přispěly do rozpočtu hodnotou 30 641 milionů eur. Výdaje na druhou stranu dosahovaly hodnoty 123 miliard eur. Nejvýznamnější část výdajů tvořily s hodnotou 45 miliard eur sociální benefity, dávky a příspěvky. Další významnou položkou mající vliv na výši výdajů byly náhrady zaměstnancům, které dosahovaly hodnoty 28 miliard eur. Značnou část výdajů také tvořila tvorba hrubého kapitálu, která ovšem následující viděla konstantní pokles.

Nejvyšší deficit vykazoval státní rozpočet Řecka v roce 2009. V tomto roce se vládní výdaje oproti minulému roku zvedly o necelých pět a půl miliardy. Zároveň se ale vlivem globální krize snížily příjmy o zhruba šest miliard, a následkem těchto skutečností se celkový deficit ještě prohloubil. Řecká vláda se v té době snažila použít expanzivní fiskální politiku na podporu ekonomické aktivity v době globální krize. Tento jev je v ekonomice zcela běžný, nicméně řecká vláda neměla vlastní finanční prostředky na tvorbu expanzivní fiskální politiky. To samo o sobě taky nemusí znamenat bariéru, nespočet států se zadlužuje v době kontrakce z důvodu podpory ekonomiky země. Problém Řecka byl, že z důvodu nesplácení předešlých dluhů, a globální ekonomické krize bující po celém světě, jim nikdo nemohl půjčit, a když už mohl, tak za extrémní úrokovou sazbu. Deficit vykazovaný na konci tohoto roku dosahující hodnoty 36 miliard eur je zároveň největší hodnotou v celé zkoumané časové řadě.

Rok 2010 zaznamenává první snížení vládních výdajů v krizovém období. Tyto výdaje se snížily o necelých deset miliard eur, přičemž příjmy vykazovaly nárůst o 818 milionů eur. Tyto faktory vedly k celkovému snížení deficitu státního rozpočtu o necelých 11 miliard eur. Za snížením výdajů stálo hlavně snížení tvorby hrubého fixního kapitálu (investic), které se

snížily oproti předchozímu roku o 4 096 000 eur. Na zvýšení příjmů se podílely především větší daňové příjmy vlivem zvýšení ekonomické aktivity oproti minulému roku.

Navýšení příjmů v roce 2010 bylo ovšem jediným navýšením v celé časové řadě. Přicházející dluhové krize způsobila v řecké ekonomice kontrakci, a zpomalení celkové ekonomické aktivity obyvatelstva. Tento fakt se odrazil především v menších daňových příjmech v následujícím roce (2011), i přes provedenou daňovou reformu, která znamenala výrazné navýšení daňových sazeb převážně daně z přidané hodnoty a daní z příjmů. I přes tato opatření poklesly příjmy z DPH o jednu miliardu eur, a příjmy z daně z příjmů o dvě miliardy eur. I přes tento pokles příjmů se deficit SR oproti minulému roku snížil. Řecká vláda totiž zvládla snížit výdaje zhruba o šest miliard eur a vyrovnat tak schodek v příjmech.

Rok 2012 následoval trend snižování výdajů státního rozpočtu. Příjmy se sice snížily také, nicméně o značně menší hodnotu než výdaje, což znamenalo celkové snížení deficitu oproti minulému roku o další 4 miliardy eur. Hlavní snížení výdajů plynulo opět ze snížení hodnoty tvorby hrubého fixního kapitálu. Oproti minulému roku vláda snížila také sociální benefity a náhrady zaměstnancům. Jediná část výdajů, která tímto rokem zaznamenala navýšení, byly výdaje kapitálové.

Říci, že předpověď řeckého ministerstva financí byla roku 2013 mylná by bylo vysoké podhodnocení. Ministerstvo očekávalo na konci tohoto roku přebytek státního rozpočtu v hodnotě 1,5 miliard eur. Místo toho ale přišlo narušení trendu snižování vládních výdajů, které se tímto rokem zvýšily zhruba o šest miliard. Příjmy do státní kasy se naopak snížily, tudíž se samotný deficit významně navýšil, konkrétně o 6 917 milionů eur. Řecká vláda tímto rokem nicméně nenařadila výdaje v ohledu obyvatelstva. Sociální benefity, náhrady zaměstnancům, a platy, se oproti minulému roku naopak výrazně snížily. Navýšení výdajů vykazovala nejen tvorba hrubého fixního kapitálu (o 3 a půl miliardy eur), ale především kapitálové výdaje. Ty zaznamenaly procentuální nárůst oproti minulému roku o 250 %, a absolutní změna hodnoty tohoto agregátu byla +13 510 milion eur. Finální hodnota salda řeckého státního rozpočtu dosahovala deficitu v hodnotě 24 057 milionů eur, oproti očekávanému přebytku 1,5 miliard eur.

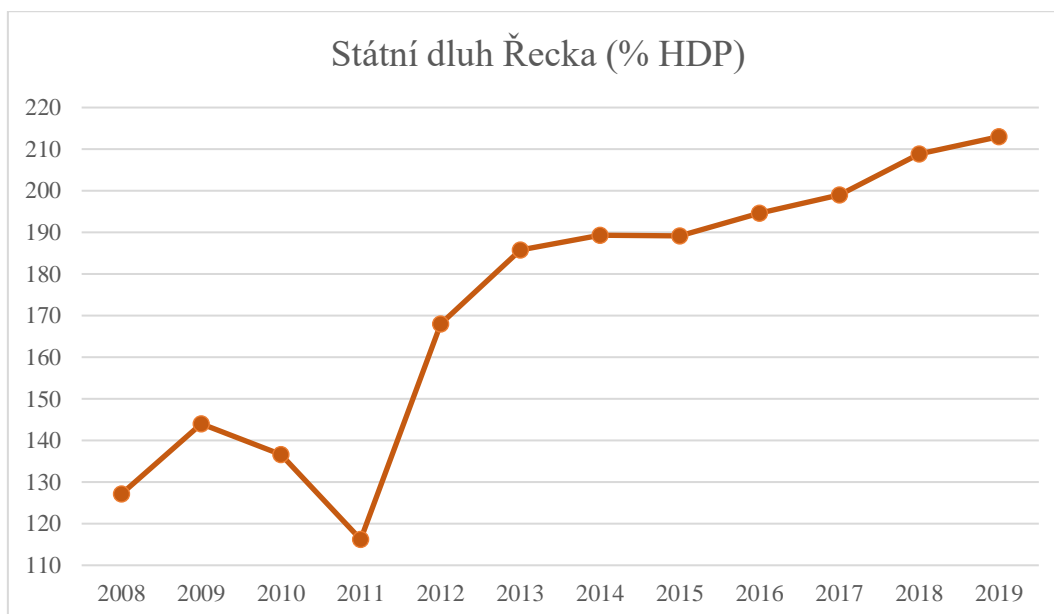
Roku 2014 začala řecká vláda opět naplňovat požadavky Troiky, která žádala přeměnu deficitů státního rozpočtu na přebytky. Tomuto cíli se Řecko přiblížilo tímto rokem významně – deficit z minulého roku snížili o 72,8 %. Tento deficit byl s hodnotou 6 539 mil. eur doposud nejnižší ve zkoumané časové řadě. Zatímco příjmy se snížily o zhruba 6 % výdaje se snížily o 20,4 %. Příjmy se tohoto roku snížily především vlivem snížení přijatých

kapitálových transferů, které se nicméně dalším rokem navrátili do svých původních hodnot. Vlivem tohoto faktoru se příjmy do státního rozpočtu roku 2015 navýšily, nicméně navýšení bylo spíše umělé (vlivem snížení předcházejícího roku). Daňové příjmy zůstaly na nízkých hodnotách, stejně tak jako příjmy z plateb sociálního pojištění.

Prvním rokem, kdy se saldo státního rozpočtu Řecka nacházelo v přebytku byl rok 2016. Velký vliv na tento fakt mělo navýšení příjmů z daní, jejichž hodnota se navýšila zhruba o 3 a půl miliardy. Celková spotřeba statků a služeb se tímto rokem snížila, tudíž za navýšením daňových příjmů stojí především navýšení sazeb v současném roce a roce předcházejícím. Velký vliv na tyto příjmy mělo konkrétně navýšení daně z přidané hodnoty (společně s umístěním více druhů zboží do nejvyšší, nezvýhodněné sazby), daně z příjmů právnických osob, a navýšení spotřební daně. Výdaje se současně také snížily zhruba o 8 % a řecká vláda dosáhla jednoho z cílů kterých se snažila dosáhnout od počátku krizového období.

Další roky zůstávaly příjmy a výdaje státního rozpočtu v téměř stejných hodnotách, a dohromady tvořily přebytky salda ve všech zbývajících letech zkoumané časové řady. Nicméně roky předtím vykazovalo Řecko pouze deficity, které hradilo z půjčených peněz. Tyto půjčené prostředky naakumulovaly státní dluh, jehož vývoj v poměru ku hrubému domácímu produktu je znázorněný v grafu č. 5

Graf 5: Vývoj řeckého státního dluhu (% HDP) v letech 2008–2019

Zdroj: vlastní zpracování, Světová banka

4 Výsledky a diskuse

V rámci sledovaného období, tedy mezi lety 2008 a 2019 došlo v Řecku k značnému vývoji ve všech makroekonomických ukazatelích, které byly předmětem zkoumání. Vývoj těchto ukazatelů by se dal shrnout jako negativní, což je pro krizové období, ve kterém je ekonomika v recesi, přirozené. Pro zjištění opravdových následků krize je třeba tyto rozdíly kvantifikovat. Velkými změnami si prošel také státní rozpočet Řecka, při jehož sestavování musela vláda výrazně snížit vládní výdaje, a zároveň zvýšit příjmy, aby vyrovnala schodek převažující v saldech státního rozpočtu předchozích let.

Hrubý domácí produkt Řecka v roce 2008 dosahoval největší hodnoty v celé sledované časové řadě. Ekonomická krize sice postihla celou Evropu, nejvýrazněji společně s Řeckem také například Španělsko, Irsko, nebo Portugalsko, nicméně všechny tyto země vykazovaly nejpozději rokem 2014 větší nominální hodnotu HDP než na počátku globální krize. Inflace tímto rokem dosahovala největších hodnot od roku 1998. Spotřebitelé pocítili zdražení zboží téměř ve všech skupinách zboží indexu CPI, a inflace dosahovala 4,153 %. Saldo státního rozpočtu vykazovalo velmi vysoký deficit v hodnotě 24 a půl miliardy eur. Největší výdaje státního rozpočtu tvořily s hodnotou 45 miliard eur sociální benefity, dávky a příspěvky. Penzijní a sociální systém Řecka byl dle OECD jeden z nejštedřejších v celé Evropské unii, a tak byl prvním terčem reform, které byly součástí úsporných balíčků odsouhlasených řeckou vládou v následujících krizových letech.

Předseda řecké vlády G. Papandreou očekával v roce 2009 vlivem globální hospodářské krize pokles hrubého domácího produktu zhruba o 0,9 %. Tato předpověď se ukázala jako vysoce mylná, řecký hrubý domácí produkt poklesl totiž o 4,3 %. V tomto roce také vyplula na vrch opravdová hodnota deficitu státního rozpočtu, který dle Eurostatu nabýval 2x větších hodnot oproti těm evidovaným řeckou vládou. Deficit SR tímto rokem dosahoval 12,5 % z hrubého domácího produktu, mezitím co maximální možná hodnota tohoto deficitu stanovená paktem stability a růstu EU jsou 3 %. Za úspěšný ukazatel se dala považovat inflace, která s hodnotou 1,21 % splňovala kritéria ECB, a nepředstavovala výrazné zdražení pro spotřebitele, kteří tak mohli spotřebou podporovat mírně upadající ekonomiku. Saldo státního rozpočtu dosahovalo společně s výdaji SR největších hodnot ve sledované časové řadě. Příjmy se tímto rokem vlivem globální krize naopak snížily, a následkem těchto faktorů byl deficit SR přesahující hodnoty 36 miliard EUR.

Prvním zajímavým rokem z hlediska fiskální politiky byl rok 2010. Tímto rokem schválila řecká vláda první úsporný balíček, jehož součástí byla reforma celého veřejného sektoru za cílem podstatného snížení počtu firem a zaměstnanců, společně se snížením platů. Další součástí úspor byla reforma dříve zmíněného penzijního systému, která limitovala maximální hodnotu výdaje na důchody na 2,5 % z HDP, a posunula věk odchodu do důchodu na 65 let. Součástí tohoto balíčku byla v neposlední řadě také daňová reforma, jejíž součástí bylo například zvýšení všech tří hodnot DPH (základní, první a druhé snížené), stejně tak jako zvýšení daně z nemovitostí a z přepychu. Další restriktivní fiskální opatření uskutečněná v tomto roce bylo snížení vládních výdajů, převážně snížením tvorby hrubého fixního kapitálu. Příjmy SR se také zvýšily, nicméně trend zvyšování příjmů se už do konce časové řady neopakoval. V tomto roce taky Řecká vláda pozastavila financování staveb na řeckém území, což způsobilo propuštění necelých 92 tisíc zaměstnanců v odvětví staveb. Tito pracovníci si následovně hledali novou práci převážně v odvětví služeb a pohostinství.

Následky restriktivní fiskální politiky byly na makroekonomických ukazatelích v roce 2011 nepopíratelně znát. Hrubý domácí produkt se meziročně snížil o 10,1 %. Snížily se převážně investice (I), a to o 25,4 %, číslo mnohem větší, než vykazoval Řecký statistický úřad ve svých předpovědích. Velké snížení bylo znát vlivem daňové reformy také ve spotřebě firem a domácností. Jediným pozitivem byla opět inflace, která s hodnotou 1,502 splňovala kritéria ECB. Vlivem reforem veřejného sektoru, snižování platů a likvidace pracovních míst, rostla také nezaměstnanost. V tomto roce se také řecká vláda konečně uchýlila k privatizování majetku za účelem získání finančních prostředků. Velkou součástí privatizovaného majetku byly nevyužívané objekty z olympijských her a veřejné služby.

Názorem autora zůstává, že privatizace v Řecku měla začít už dříve, nejpozději v roce 2010. Předpokládaný obnos získaný z privatizovaného objektu stanovil v roce 2012 předseda vlády G. Papandreu na 50 miliard eur, nicméně tato hodnota mohla být nejspíše větší, kdyby privatizace započala dříve, než když veřejnosti bylo známo, že se Řecko ocitlo v ohromné ekonomické krizi. Stejně jako rozprodej firmy v úpadku nikdy nevynese tolik, jako u firmy, které se daří. Navíc se dá předpokládat, že kvality služeb soukromě vlastněných firem budou na vyšší úrovni, než kvality služeb firem vlastněných státem, který se nachází na pokraji bankrotu. Privatizace by v tomto případě byla nejspíše výhodná i pro sociální sektor. Vlivem nesouladu mezi nabídkou a poptávkou na trhu dosáhla hodnota celkové privatizace v následujících letech jen zhruba 10 % z předem předpokládané hodnoty, a řecká vláda v tomto odvětví selhala.

Získané prostředky z privatizace (kdyby začala dříve) by mohly být využity na reformu systému na výběr daní. Korupce je často označována v Řecku jako “národní sport“, v corruption perception indexech (indexy vnímání korupce) bylo Řecko mezi lety 2000–2009 umístěno v Evropě na předposledním místě, v letech 2010–2019 už si trochu polepšilo, a dostalo se například před Bulharsko, nebo Černou Horu. Výsledky mnoha studií předpovídají velikost šedé ekonomiky v Řecku na 28–30 % z hrubého domácího produktu. Hlavním představitelem úsporných balíčků Řecka byly daňové reformy, jejichž účinek je ale závislý na efektivnosti systému výběru daní. V řecké ekonomice bylo možno spatřit efekt Lafferovy křivky, jelikož vysoce nastavené daňové sazby vedly k nižším daňovým příjmům. První navýšení příjmů z daní přišlo teprve v roce 2016, zatímco první daňová reforma za cílem zvýšení daňových příjmů byla vládou schválena už v roce 2010. Je očekávané, že daňové příjmy budou vlivem vyšší nezaměstnanosti, a nižší spotřeby obyvatelstva klesat. Nicméně právě v takovém období je třeba dbát na snahu o snižování daňových úniků.

První kladná meziroční změna hrubého domácího produktu byla v roce 2014, nicméně dva roky poté byly meziroční změny opět záporné a HDP Řecka dosáhlo v roce 2016 nejnižší hodnoty za celé sledované období. Poklesy ve spotřebě se odrážely na deflaci, která v Řecku trvala 4 roky. Boj s deflací ovšem spadl do rukou Evropské centrální banky, a v roce 2017, ve kterém se deflace změnila v inflaci s hodnotou 1,121 % se taky souběžně zvětšil meziroční hrubý domácí produkt o 1,1 %.

Mezi makroekonomickými ukazateli bylo také možné spatřit efekt Phillipsovy křivky, totiž inverzního vztahu mezi inflací a nezaměstnaností. V letech, ve kterých byla řecká ekonomika v deflačním pásmu, byly vykazovány zároveň největší hodnoty míry nezaměstnanosti, která vystoupala v roce 2013 až na 27,5 %. V tomto případě byla nezaměstnanost zapříčiněná restriktivní fiskální politikou v podobě reformy veřejného sektoru, která vedla k nárůstu míry nezaměstnanosti zhruba o 20 % oproti hodnotě na počátku časové řady, a v absolutní hodnotě byl počet nezaměstnaných osob v roce 2013 oproti roku 2008 vyšší zhruba o 958 tisíc. V závěrečných letech sledování se nezaměstnanost postupně snižovala, společně s růstem inflace a hrubého domácího produktu.

Změnit deficit státního rozpočtu na přebytek se řecké vládě povedlo poprvé až v roce 2016. Vyrovnaní deficitů státního rozpočtu přitom byla jednou z hlavních podmínek, které si Trojka stanovila na vrub záchranného balíčku poskytnutého Řecku již v roce 2010. Nicméně od roku 2016 už vykazoval státní rozpočet jen přebytky, s nejvyšší hodnotou na konci sledovaného období v roce 2019.

5 Závěr

Fiskální politika je velmi důležitý nástroj sloužící společně s politikou monetární k vykonávání hospodářské politiky státu. Fiskální politika má pomocí svých nástrojů podporovat ekonomiku v případě recese, a v případě konjunktury ji naopak brzdít. Klasický přístup podporování ekonomiky zkoušela řecká vláda v roce 2009, než bylo o rok později zřejmé, že postrádá finance na vykonávání základních ekonomických funkcí státu. Vláda si netvořila přebytky státního rozpočtu ani v době konjunktury po vstupu do eurozóny v roce 2001, a globální krize, která přišla o 8 let později, spustila řetězový efekt, na jehož konci bylo zřejmé, že se Řecko svou neudržitelnou fiskální politikou předchozích let dostalo do dluhové pasti.

Řecká ekonomika obdržela tři záchranné balíčky, každý z nich představující finanční podporu od Troiky, na jejíž vrub musela řecká vláda přistoupit k fiskální konsolidaci pomocí úsporných balíčků. Cílem těchto plánů bylo snížení vládních výdajů pomocí penzijních reforem, reforem veřejného sektoru a trhu práce, zatímco daňové reformy měly za cíl zvýšit příjmy do státního rozpočtu. Celkovým cílem bylo vyrovnaní schodků státního rozpočtu, které byly vykazovány řeckou vládou už mnoho let před počátkem dluhové krize.

Nominální hrubý domácí produkt Řecka se v průběhu sledovaného krizového období snížil zhruba o 26 %. Mezitím co globální hospodářská krize zasáhla všechny země Evropské unie bez výjimky, Řecko bylo zasaženo zdaleka nejvíce, a zároveň zůstává jedinou zemí, která vykazovala záporný meziroční růst HDP až do roku 2016. Největší snížení v rámci tvorby HDP bylo pozorováno v tvorbě hrubého fixního kapitálu, jejíž procentuální podíl na tvorbě HDP se v průběhu krizového období snížil o 13 %. V absolutní hodnotě se nominální hrubý domácí produkt snížil v průběhu sledovaného období o 59 miliard EUR.

Pokles hrubého domácího produktu byl následován zvýšením míry nezaměstnanosti. Jedním z problémů řeckého trhu práce už před krizovým obdobím byl nesoulad v poptávce a nabídce na tomto trhu. Neekvivalentní vzdělání ku pracovním potřebám státu dokazuje procentuální míra nezaměstnanosti lidí se základním vzděláním, která je takřka stejná jako míra nezaměstnanosti lidí s vzděláním vysokoškolským. Snižování vládních výdajů se týkalo i stavebnického sektoru, a vlivem pozastavení financování staveb na řeckém území došlo k velkým strukturálním změnám v pracovním odvětví. Následkem bylo propuštění zhruba 92 tisíc pracovníků stavebnického odvětví, kteří poté migrovali zejména do odvětví služeb a pohostinství, které má v Řecku budoucnost.

Daňové reformy obsahující několikanásobné zvýšení spotřební daně, stejně tak jako daně z přidané hodnoty, se odrazily na míře inflace, která v roce 2010 nabírala největší hodnoty za sledované období. Následoval ovšem prudký pokles ekonomické aktivity obyvatelstva, a s tím přímo související pokles cenové hladiny, a tak se Řecko v roce 2013 ocitlo v pásmu deflace, s kterou Evropská centrální banka pomocí snižování sazeb bojovala 4 roky. Fiskální politika v boji s inflací příliš nefigurovala, až na snížení maximální hodnoty daně z příjmů. Poté, co vyhrála ECB boj s deflací v roce 2017 se míra inflace ovšem nacházela na velmi nízkých hodnotách, a hrozba vstupu zpět do deflačního pásma byla velká. Zároveň byl vyzorován efekt Phillipsovy křivky, jelikož v letech, ve kterých řecká ekonomika vykazovala deflaci, zároveň vykazovala i největší míry nezaměstnanosti.

Platební bilance potvrzovala v rámci sledovaného období fakt, že řecká ekonomika je velmi závislá na dovozu zboží. Zatímco saldo služeb nevykazovalo v rámci sledování zápornou hodnotu ani jednou, celkový běžný účet skládající se ze salda služeb a zboží se naopak nenacházel ani jednou v hodnotách kladných. Kapitálový účet vykazoval kladné hodnoty v celém krizovém období, a finanční účet se z vysokých záporných hodnot v letech 2008-2012 dostal ve zbytku časové řady na hodnoty převážně kladné.

Hlavním cílem fiskální politiky v případě řecké dluhové krize bylo srovnat schodky státního rozpočtu snížením výdajů a zvýšením příjmů. Tento cíl se podařilo poprvé splnit v roce 2016 a do konce sledovaného období vykazoval státní rozpočet na konci roku přebytky. Tohoto cíle dosáhla řecká vláda snížením výdajů, které nicméně musely být sníženy o dost více, než bylo na začátku plánu předpokládáno. Zvýšení příjmů totiž selhalo, a příjmy naopak do roku 2016 klesaly. Za oblast hlavního selhání se dají považovat daňové příjmy, jejichž sazby byly stanoveny příliš vysoké, a efektem Lafferovy křivky se objem daňových příjmů snížil. Současně s tím nepodnikla řecká vláda potřebné kroky k efektivnějšímu výběru daní, následkem čehož se příjmy do SR nezvedly až do roku 2015. Snižování výdajů bylo velmi radikální, a všechny reformy se odrazily na sociálním statusu obyvatelstva. Společně s mírou nezaměstnanosti stoupalo procento sebevražd, kriminalita, a kolísal index lidského rozvoje (HDI).

Další promarněnou příležitostí, která mohla vést ke zvýšení příjmů státního rozpočtu byl privatizační proces, který řecká vláda začala pozdě, a to až v době, kdy země byla hluboko v ekonomické krizi. Z tohoto důvodu nebylo z privatizace získáno zdaleka tolik finančních prostředků, kolik by potencionálně mohlo být při privatizování v ekonomicky atraktivnějším období.

Seznam použitých zdrojů

Literatura

BLANCHARD, Olivier a David R. JOHNSON. Macroeconomics (6th edition). New Jersey: Pearson, 2012. ISBN 978-0-13-306163-5.

BRČÁK, Josef a Bohuslav SEKERKA. Makroekonomie. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. ISBN 978-80-7380-245-5.

DVOŘÁK, Pavel, 2008. Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize. 1. vyd. Praha: C. H. Beck. 343 s. ISBN 978-80-7400-075-1.

IZÁK, V. -- VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE. Fiskální politika. Praha: Oeconomica, 2008. ISBN 978-80-245-0976-1.

JÍLKOVÁ, E. Makroekonomie. Olomouc: Moravská vysoká škola Olomouc, 2012. ISBN 978-80-7455-039-3

JUREČKA, Václav a Bohuslav SEKERKA. Makroekonomie. 3., aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, 2017. Expert (Grada). ISBN 978-80-271-0251-8.

KLIKOVÁ, Christiana a Igor KOTLÁN. Hospodářská politika. 3. vyd. Ostrava: Institut vzdělávání Sokrates, 2012. ISBN 978-80-86572-76-5.

LIPOVSKÁ, Hana. Moderní ekonomie: jednoduše o všem, co byste měli vědět. Praha: Grada, 2017. ISBN 978-80-271-0120-7.

MÁČE, Miroslav a Pavel ROUSEK. Makroekonomie pro technické školy. Praha: Grada, 2013. Finanční řízení. ISBN 978-80-247-4575-6.

MALÝ, M. -- ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE. KATEDRA EKONOMIKY. Hospodářská politika. V Praze: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta, katedra ekonomiky, 2021. ISBN 978-80-213-3083-2.

MANKIW, N. G. Principles of economics. 8th ed. Mason, OH: CENGAGE Learning Custom Publishing, 2016. ISBN 978-1305585126.

ŠULC, Zdislav. Hospodářská politika. Praha: Consus, 1993. ISBN 80-901004-7-3.

VARADZIN, František, Vojtěch BECK a Jiří BEČICA. Hospodářská politika. Havířov: Vysoká škola sociálně správní, 2014. ISBN 978-80-87291-19-1.

ŽÁK, Milan. Hospodářská politika. Praha: Vysoká škola ekonomie a managementu, 2006. ISBN 80-867-3004-2.

ŽÁK, Milan. Velká ekonomická encyklopedie. 2. rozš. vyd. Praha: Linde, 2002. ISBN 80-720-1381-5.

Elektronické

Balance of payments. Bank of Greece [online]. Athens, 2022 [cit. 2022-10-14]. Dostupné z: <https://www.bankofgreece.gr/en/statistics/external-sector/balance-of-payments>

Consumer Price Index (CPI) - National Index. Hellenic Statistical Authority [online]. Pireas, 2022 [cit. 2022-09-20]. Dostupné z: <https://www.statistics.gr/en/statistics/-/publication/DKT87/2009-M12>

ECB interest rates. Bank of Greece [online]. Athens, 2022 [cit. 2022-09-20]. Dostupné z: <https://www.bankofgreece.gr/en/statistics/financial-markets-and-interest-rates/ecb-interest-rates>

Economic Forecast Spring 2009. European Economy [online]. Luxembourg: Directorate-General for Economic and Financial Affairs of the European Commission, 2009(3) [cit. 2022-09-13]. Dostupné z: doi:10.2765/80609

ELLIOT, Larry. No EU bailout for Greece as PM promises to 'put house in order'. The Guardian [online]. Davos, 2010 [cit. 2022-09-13]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/business/2010/jan/28/greece-papandreou-eurozone>

Final consumption expenditure (annual % growth) - Greece. The World Bank [online]. 2022 [cit. 2022-09-20]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/NE.CON.TOTL.KD.ZG?end=2018&locations=GR&start=2007>

GDP growth (annual %) - Greece. The World Bank [online]. 2022 [cit. 2022-09-20].
Dostupné z:

<https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?end=2018&locations=GR&start=2009>

General Government - Main Aggregates / 2021. Hellenic Statistical Authority [online]. Athens, 2021 [cit. 2022-11-14]. Dostupné z: <https://www.statistics.gr/en/statistics/-/publication/SEL36/>

General Government (S.13) / 2021. Hellenic Statistical Authority [online]. Athens, 2021 [cit. 2022-12-07]. Dostupné z: <https://www.statistics.gr/en/statistics/-/publication/SEM94/>

General government final consumption expenditure (% of GDP) - Greece. The World Bank [online]. 2022 [cit. 2022-09-20]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/NE.CON.GOVVT.ZS?end=2018&locations=GR&start=2008>

Glossary: Unemployment. Eurostat [online]. 2022 [cit. 2022-08-28]. ISSN 2443-8219. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Unemployment>

GovGR. Personal Income Tax Rates [online]. Athens: Ministry of Digital Governance of the Hellenic Republic, 2022 [cit. 2022-09-08]. Dostupné z: <https://www.gov.gr/en/sdg/work-and-retirement/taxation/personal-income-taxes/personal-income-tax-rates>

Greece at a Glance Policies for a Sustainable Recovery. OECD [online]. 2010, 1-27 [cit. 2022-08-27]. Dostupné z: <https://www.oecd.org/greece/44785912.pdf>

Gross fixed capital formation (% of GDP) - Greece. The World Bank [online]. 2022 [cit. 2022-09-20]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/NE.GDI.FTOT.ZS?end=2021&locations=GR&start=2007>

INTERNATIONAL MONETARY FUND. Confronting Budget Deficits [online]. 1996 [cit. 2022-08-23]. Dostupné z: doi:10.5089/9781557756152.051

KHAN, Mehreen. Greek bonds keep on smashing post-bailout records. Financial times [online]. 2017 [cit. 2022-09-13]. Dostupné z: <https://www.ft.com/content/16a362d7-7e58-3744-8f84-8b015a7676ad>

LEKAKIS, Joseph N. a Maria KOUSIS. Economic Crisis, Troika and the Environment in Greece. South European Society and Politics [online]. 2013, 18(3), 305-331 [cit. 2022-09-13]. ISSN 1360-8746. Dostupné z: doi:10.1080/13608746.2013.799731

LENOËL, Cyrille, Corrado MACCHIARELLI a Garry YOUNG. The macroeconomic and fiscal path in Greece during the economic adjustment programmes: 2010-2018. European Commission [online]. 2020 [cit. 2022-08-23]. Dostupné z: doi:10.2765/356606

MAH, Gisele, Janine MUKKUEDEM-PETERSEN, Collins MIRUKA a Mark A. PETERSEN. The Impact of Government Expenditure on the Greek Government Debt: An Econometric Analysis. Mediterranean Journal of Social Sciences [online]. 2013 [cit. 2022-09-08]. ISSN 20399340. Dostupné z: doi:10.5901/mjss.2013.v4n3p323

MANASSE, Paolo. Privatisation and debt: Lessons from Greece's fiasco. Centre for Economic Policy Research [online]. University of Bologna, 2014 [cit. 2023-02-15]. Dostupné z: <https://cepr.org/voxeu/columns/privatisation-and-debt-lessons-greeces-fiasco>

OZTURK, Serdar a Ali SOZDEMIR. Effects of Global Financial Crisis on Greece Economy. Procedia Economics and Finance [online]. 2015, 23, 568-575 [cit. 2022-04-27]. ISSN 22125671. Dostupné z: doi:10.1016/S2212-5671(15)00441-4

ROY, Anamitra. Aggregate Demand, Aggregate Supply & Inflation. Increasing Economical Awareness [online]. 2020 [cit. 2022-09-14]. Dostupné z: doi:10.13140/RG.2.2.14260.07042

The operational framework for the monetary policy. Bank of Greece [online]. Athens, 2022 [cit. 2022-09-08]. Dostupné z: <https://www.bankofgreece.gr/en/main-tasks/monetary-policy/monetary-policy-instruments>

ZETTELMAYER, Jeromin, Christoph TREBESCH a Mitu GULATI. The Greek debt restructuring: an autopsy. Economic Policy [online]. 2014, 28(75), 513-563 [cit. 2022-09-13]. Dostupné z: doi:<https://doi.org/10.1111/1468-0327.12014>

Seznam obrázků, tabulek, grafů a zkratk

5.1 Seznam obrázků

Obrázek 1: Magický čtyřúhelník.....	14
Obrázek 2: Model IS-LM.....	18
Obrázek 3: Účinky zvýšení vládních výdajů v modelu IS-LM	19
Obrázek 4: Úrokové sazby z upsaných dluhopisů ve vybr. zemích.....	24
Obrázek 5: Struktura platební bilance.....	31

5.2 Seznam rovnic

Rovnice 1: Vzorec výpočtu rovnováhy v modelu IS-LM.....	18
Rovnice 2: Výpočet daňové funkce	20
Rovnice 3: Výpočet HDP výdajovou metodou.....	25
Rovnice 4: Výpočet HDP důchodovou metodou.....	26
Rovnice 5: Výpočet míry inflace	26
Rovnice 6: Výpočet míry nezaměstnanosti.....	28

5.3 Seznam tabulek

Tabulka 1: Míra nezaměstnanosti v Řecku v letech 2008–2019	41
Tabulka 2: Vývoj platební bilance v letech 2008–2019 (mil. EUR)	44
Tabulka 3: Saldo státního rozpočtu Řecka v letech 2008–2019 (mil. EUR)	45

5.4 Seznam grafů

Graf 1: Vývoj HDP Řecka mezi lety 2008-2019	34
Graf 2: Změna HDP Řecka v letech 2008-2019 (v %)	37
Graf 3: Vývoj míry inflace v Řecku v letech 2008-2019.....	38
Graf 4: Srovnání počtu zaměstnanců ve vybraných odvětvích.....	43
Graf 5: Vývoj řeckého státního dluhu (% HDP) v letech 2008–2019	48

5.5 Seznam použitých zkratk

CPI –	index spotřebitelských cen
EC –	Evropská komise
ECB –	Evropská centrální banka
ELSTAT –	Řecký statistický úřad
EU –	Evropská unie
HDP –	hrubý domácí produkt
IMF –	Mezinárodní měnový fond
OECD –	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
SR –	státní rozpočet
Troika –	EC + ECB + IMF